NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOŞA

KKTC YAKINDOÔU ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

&l

DÜNDEN BUGüNE

ORDU

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

DANIŞMAN

Doçone. Bülent YORULMAZ

HAZIRLAYAN

Hamiye KURU/ 980419

Lefkoşa/2002

NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOŞA

ORDUYU
f/F~NIYALIM

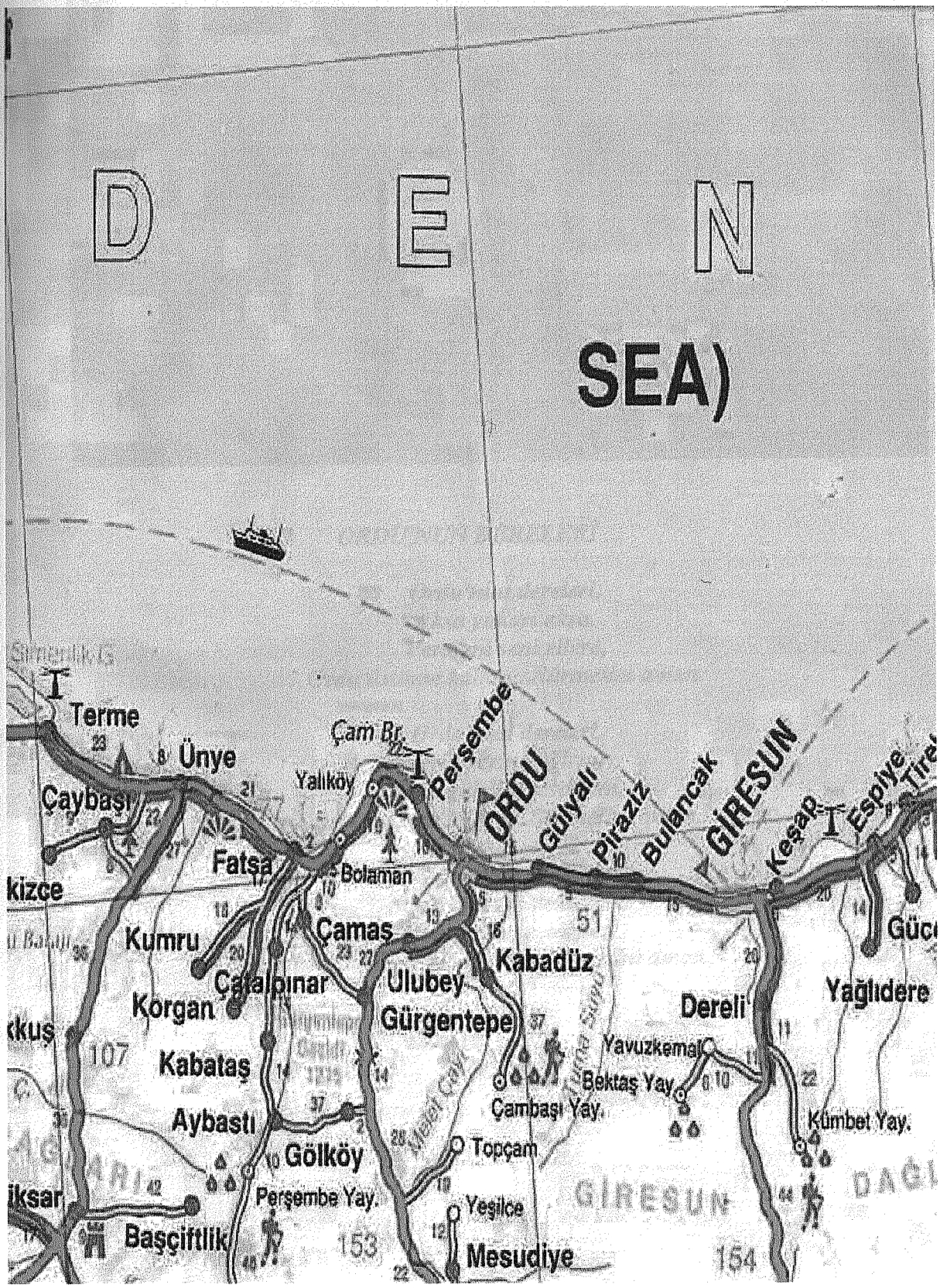
D E N
SEA)
Terme
Ünye
Çaybaşı
Yalıköy
Çam Br.
Perşembe
ORDU
Gülyalı
Piraziz
Bulancak
GİRESUN
Keşap
Espiye
Fatsa
Bolaman
Kumru
Çamaş
Kabadüz
Çatalpınar
Ulubey
Korgan
Gürgentepe
Dereli
Yağlıdere
Kabataş
Yavuzkemal
Bektaş Yay.
Çambaşı Yay.
Aybastı
Gölköy
Topçam
Kümbet Yay.
Perşembe Yay.
Yeşilce
Başçiftlik
Mesudiye
GİRESUN
107
153
154
51

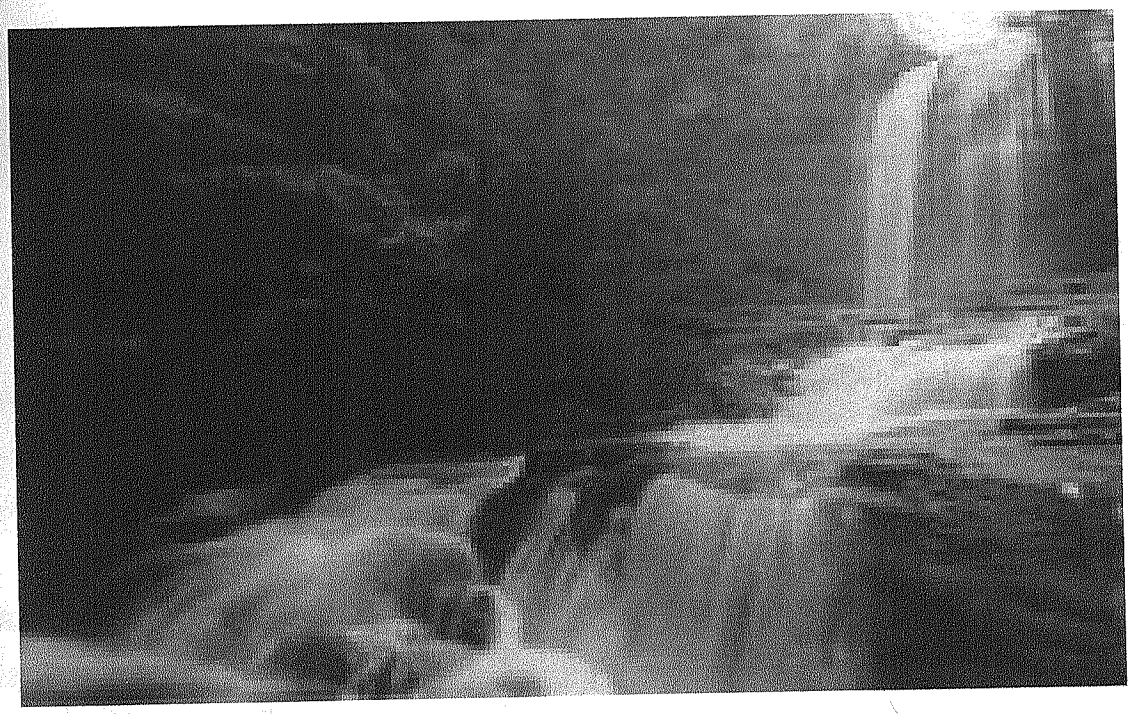

ORDU'NUN DERELERİ

Ordu 'nun dereleri,
Aksa yukarı aksa.
Vermem seni ellere,
Ordu üstüme kalksa.•.Sürmelim aman.

Ordu 'nun dereleri,
Derin derin çağlıyor.
Kalk gidelim sevdiğim,
Annem evde ağlıyor.•Sürmelim aman.

Oy Mehmet'im Mehmet'im,
Sana küstüm demedim.
Beni sana geçmişler,
Vallahi ben demedim..Sürmelim aman.

ÖNSÖZ

Güzel Ordu, Doğu Karadeniz'in kapısında yeşilin ve mavinin birleştiği bir doğa harikası...Uzayıp giden Karadeniz kıyılarında, yüksek dağların başlamasıyla aşılmaz bir engel gibi önünfize çıkar Ordu; böylece, Doğu Karadeniz'in karakteristik özellikleriyle karşılaşır, yeşilin her tonuna, mavinin sonsuzluğuna adım atarsınız.

Milli ve kültürel değerlerine sımsıkı bağlı, misafirperver, çalışkan, sıcakkanlı, doğal ve sevecen, hareketli insanlar diyarı Ordu, bir kültür ve sanat şehri olmasının yanında yüksek bir kültür potansiyeline de sahiptir.

M.Ö. 15 binli yıllara dayanan tarihi, Karadeniz'e halı misali uzanan kumsalları, bozulmamış doğal görünümü, kenti derin vadilerle bölerek türkülere konu olan akarsuları, dağların yükseltilerinde yerini alınış yaylaları ve tabii ki fındığıyla Ordu'nun tüm varlığına ve güzelliğine bu tez çalışmamda sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyorum.

Mezuniyet çalışmamı hazırlarken ve Yakın Doğu Üniversitesi'ndeki eğitimimi sürdürürken değerli katkılarını esirgemeyen dekanımız, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Bülent YORULMAZ'a en derin saygılarımı ve içten teşekkürlerimi sunarım.

[illegible]

[illegible] tarihçesi 1

[illegible] 4

[illegible] şekilleri 4

[illegible] yapı 4

[illegible] 4

[illegible] 5

2.5. Göller .....

2.6/K.aphca.lı:rr 5

2.7. Akarsular 5

2.8. Sahiller 6

3. Ekonomi 7

3.1. Tarım-Orman-Madencilik-Sanayi 7

3.1.1. Tarım 8

3.1.2. Sebzecilik ve Seracılık 9

3.1.3. Meyvecilik 10

3.1.4. Fındık 10

3.1.5. Arıcılık 10

3.1.6. Kümes hayvancılığı 10

3.1.7. Su Ürünleri, ... 11

3.2. Orınancılık 11

3.3.Sanayi 11

3.4 Madencilik 12

4. Kentleşme.ve Ekonomi 13

4.1. İlçeler 13

4.2. Fatsa 13

4.3. Ünye 14

4.4.Aybastı 14

4.5. Çatalpınar 15

4.6. Mesudiye 15

5. Tarihsel Kültürel Çevre 17

5.1. Müzeler 17

5.1.1. Paşaoğlu Konağı ve Etnografya müzesi 17

5.2. İlgi çekici Yerler 17
5.3. Kültür 17
5.4. Türbeler 17
5.4.1. Uzak Köyü Türbesi 17
5.4.2. Sakırbaba Türbesi 17
5.5. Türbeler ve Tarihi Mezar Taşı 18
5.6. Camiler 18
5.6.1. Ayşe canım 18
5.6.2. Hamidiye Camii 18
5.6.3. Selirniye Camii 19
5.6.4. Orta Camii 19
5.6.5. Saray Camii 19
5.6.6. Hacı Osman Ağa Camii 19
5.6.7. Fatsa Yalı Köyü Camii 20
5.7. Kiliseler 20
5.7.1. Taşbaşı Kilisesi. 20
5.7.2.Düz Mahalle Kilisesi 20
5.7.3. Mesudiye Merkez Kilisesi 21
5.7.4, YasonKilisesi 21
5.6. Kemer Köprü 21
5.7. Kütüphaneler 21
5.8. Kitap ve Kültür Fuarı 21
6. Turizm 23
6.1. Ulaşım imkanı, ... 24
6.2. Gezi Mekanları 24
6.3. Kaleler 25
6.4.Doğal Güzellikler 26
7. Kültürel Faaliyetler 28
7.1. El sanatları 28
7.2. Halk Oyunları 28
7.2.1. Kadın Kıyafeti. 28
7.2.2. Erkek Kıyafeti. 29
7.3. Yöre Oyunları 30
7.3.1. Oyunlara eşlik eden çalgılar 32

7.3.2. Maniler 32
8. Halk inançları 34
8.1. Efsaneler 34
8.1.1. Uzun Köyü Efsanesi. 35
8.1.2. Sağırlı Köyü Efsanesi 35
8.1.3. Burhaneddin Köyü Efsanesi 36
8.2. Halk Tababeti. 36
8.3. Atasözleri 36
8.4. Deyimler 37
8.5. Ağızlar 37
8.6. Bilmeceler 38
9. Ordunun Türküleri 39
10. Ordu İli Mahalli Yemekleri 44
10.1. Çorbalar 44
10.2. Yemekler 44
10.3. Hamur İşleri 44
10.4. Tatlılar 44
10.5. Turşular 45
10.6. Turşu Kavurmaları 45
11. Özgeçmiş 46
12. Kaynakçalar 47

ORDU İLİNİN TARİHÇESİ

1963-1964 YILLARINDA Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Prehistorya Tarihi Kürsüsü Prof. İ. Kılıç KÖKTEN'ini Ordu'nun Ünye ilçesi civarında yaptığı arkeolojik kazı ve tetkiklere göre Ordu İlinde yerleşmeye ve medeniyet eserlerinin verilmesine M.(?.1_~ bin yıllarında başlanmıştır.

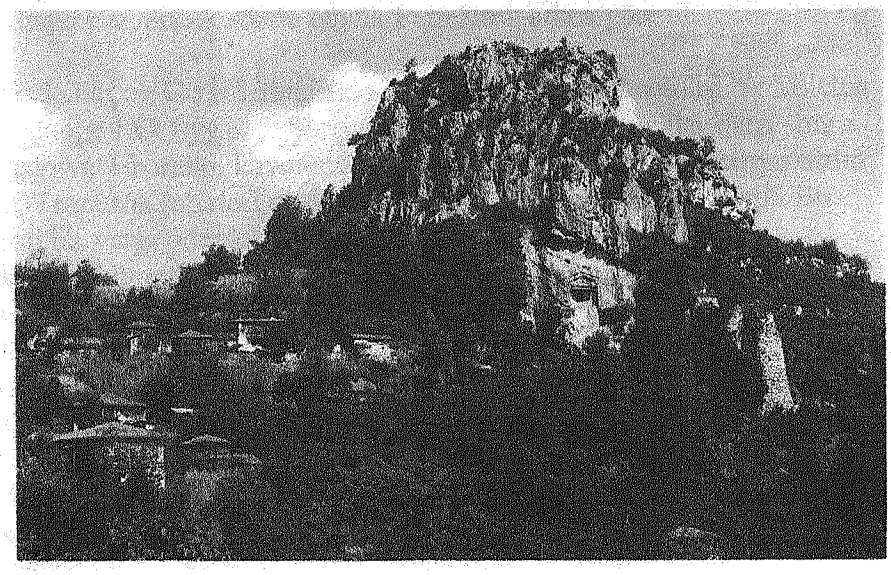

M.Ö.2 bin yıllarında Doğu Anadolu'nun iç kesimlerinde , Karadeniz Bölgesine gelen Halipler yörenin dağlık kesimlerine yerleşmişlerdir.

Uzunsüre bu bölgede varlıklarını sürdüren bu kavim maden işleme sanatında ileri gitmiş ve tunçtan mükemmel silahlar yapmışlardır.

Ordu İlinin ilk kuruluşu M.Ö. 756 yılında Milleti kolonistlerin kurmuş bulunduğu Kotyora yerleşmesiyle bilinmekte ise de, ilk merkezi Halipler kurmuşlardır. Yörenin özelliğine göre ahşap malzeme kullanan bu kavimin kalıntılarından bugün bir şey kalmamıştır.

Bununla beraber Eskipazar bölgesinde, Bayramlı adı verilen Eski Selçuk dönemi yerleşmesinin adı, 1398 yılında Halipia emiri Giresun Fatihi Hacı Emirzade Süleyman Bey Osmanlı hakimiyetini kabul ederek, bölgeyi Osmanlılara terk etmiştir.

Ordu İli M.Ö. Lbinde Hitit hakimiyeti sınırlan içine girmiştir.

Kotyara ise M.Ö. VIII. Yüzyılda Milletliler tarafından kurulmuştur. Şehrin bu günkü Bozukkale mevkii olduğu belirtilmekte ise de, kale küçük ve XI. Yüzyıllarda yapılmış bir karakoldan başka bir şey değildir.Çevrede de şehrin varlığını kanıtlayacak Arkeolojik bulunnılara rastlanmamıştır.

Muhtemelen eski Kotyora'nın yine Bayramlı civarında Delikkaya ve yöresinde bu bölgede bulunan çok sayıda arkeolojik.verilerden anlaşılmaktadır.

Ordu topraklan Medler ve Persler'in yaşantısına da sahne olmuştur. M.Ö. 400 yıllarında 10 binlerin Ric'atı sırasında Ordu'nun antik şehre gelişi ve meşhur Ksenefon nutuklarına sahne olu.şuönemli tarihi bir olaydır.

Ordu İli daha sonraki devirlerde Roma ve Bizans hakimiyetine girmiş ve -1204-1264 yılları arasında ise Kommenus toprakları sınırları içinde kalmıştır.

XIII. yüzyılda Selçuk Devleti sınırlan içine katılan Ordu, XIV. yüzyılda Osmanlı topraklan içinde kalmıştır.

Ordu İlçesi 1920 yıllarına kadar Trabzon vilayetine bağlı bir kaza iken, 17 Nisan 1920 Tarih ve 69 Sayılı "Ordu Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanunlar" ile merkezi Ordu olmak üzere Canik Sancağına bağlı olan Fatsa kazası da Ordu'ya bağlanmış ve müstakil edilmiştir. 1923 yılında Sancak adı "Vilayet" olarak değiştirilerek bu günkü mülkü taksimatta Ordu Vilayet olarak yerini almış bulunmaktadır.

Tarihi kaynaklarda Ordu yöresinde yaşayan en eski topluluklar olarak Mossynoikoi'ler Paplagonia'lılar ve Khalbas'lerden söz edilir. Pers Krah Daridius İ.Ö.5. yy.da Kuzey Anadolu'yu kendine ait satraphldar arasında pay etmişti.

Ksenophan, Anabasis adlı esrinde bölgemizin kuzey sahillerindeki komşularından canlı bir biçimde a.tılatır. Yazara göre bölgede son derece vahşi bir kavim olan Mossynoikoilerd~n başka daha uygar olan Paplagonia'lılar ve Khalybes gibi kavimler yerleşmişti. Bunlar fiilen bağımsız, ancak sözde büyük Pers Kralı adına yönetilmekte olan bir krallık kurmuşlardı.

Karadeniz kıyılarında birçok Grek kolonisi de vardı. Bunların en önemlisi bir Miletos kolonisi olan Sinope idi. Sinope İ.Ö.7.yy.ın 2. yarısında kurulmuştu. Sinopeliler daha sonra Doğu Karadeniz'de kurulan ve Tibarenoi kavminin yaşadığı yörede 4.~5.yy.da kurmuşlardır. Kotyora (Ordu)Kerasos, Trapezos şehirleri de Sinope tarafından kurulan kolonilerdi. Bu koloniler anaşehire düzenli bir vergi ödemekle yükümlüydüler.

Sinop zenginlik ve refahını Karadeniz' deki taşımacılık sayesinde elde etmişti. Khalybes bölgesinin limanı olan Keresos ve Kotyora'yı da zapteden Phamakein (Pharnakos şehri) adh bir başka yerleşim yeri kurdu ve ilci şehrin halkını buraya yerleştirdi. Kotyora Tibarenoin kavminin ülkesi olarak bilinmektedir. Şehrin bulunduğu sahil Pontus Polemoniakosolarak adlandırılmaktaydı. Antik yazar Strabon Kotyora' dan küçük bir şehir olarak bahseder. Bunun nedeni Pharnakia şehrine yapılan zorunlu yerleştirmedir. Yine antik bir yazar olan Arrianos Kotyora'dan bir köy olarak bahseder. Ksenophon ise Kotyora'nm, civarında konaklamış olan on bin Yunanlı'yı kırk sekiz gün besleyecek güçte olduğunu ve bu sayıda insanın Heraklea (Karadeniz Ereğlisi) ya sevk edilebilecek bir limana sahip bulunduğunu bize bildirir.

Bozukkale'nin liman olmaya elverişli bir yarımada görünümünde olduğu, üzerinde Horasan harçlı duvar kalıntılarının bulunduğu tesbit edilmiştir. Konum itibariyle küçük bir alana sahip olmasına karşın toprak yüzeyinde ele geçen ve İ.Ö. 6·5. yy. Iara tarihlenen çatı kiremitleri antik Kotyora kentinin burada kuruJmuş olabileceğini desteklemektedir. Onbinlerin komutanlarından ve hatip Ksenofon ünlü nutkunu Kotyora' da vermiştir. Bölge topraklarında sonraları Pontlar, Persler, Bizanslılar egemen olmuştur. Yörenin Bizans egemenliğinde olduğu dönemlerde Peçenek ve Kuman Türklerinin bu bölgede bir süre yaşadıkları bilinmektedir.

Ordu, Türkçe bir kelime olup "Saray"manasına gelir. Saraylarda genellikle hükümdar far turduğu için, bu tabir Hakanın oturduğu şehir için de kullanılır. "Urdu", "Orda" şeklinde de söylenegelirv-+

Yaşayan Türk lehçelerinde, Ur-yüksek yer, tepe; yurt, çadırlı topluluk manalarında kullanılmaktadır. Ordu, şimdiki Ordu sözünün aslı olup, ilk manası ile "muharip kabile" demektir. Ordu kelimesinin Sümer dilinde site manasına geldiği, Urdu' dan türediği belirtilmektedir.

Ordu adına ilk defa Fatih devri Arazi ve Vergi Tahrir Defteri'nde bir nahiye adı olarak "Bölük-i Niyabet'i Ordu" şeklinde rastlanmaktadır.

1613 tarihli tahrir defterinde ise "Kaza-i Bayramlu Nam-ı Diğer Ordu" ibaresine yer verilmektedir, Ordu adı ile ilgili söylentilerden biri de, Ordu adının karargah çadırlı Ordugah askeri birliğin konakladığı yer, anlamında kullanıldığı şeklindedir. Bölgede askeri bir birliğin yerleşmesiyle ilgili bir olay şöyledir:

18.yy'ın başlarında şimdiki Ordu şehrinin merkezi Eskipazar civarı idi. Önceleri vergi toplamak için Osmanlı Devletinin görevlendirdiği, yetkili kimseler (Muhassıl) zamanla başlarma buyruk hareket etmeye başladılar. Bu yüzden bölgede asayiş kalmamıştı. Yıllarca devam eden bu huzursuzluğu haber alan İstanbul Hükümeti, Canik'te bulunan Osman Paşa'yı bu bölgede asayişi sağlamakla görevlendirdi. Osman Paşa askerleri ile birlikte gelip Ordu'nun

Bucak semtine yerleşti, Askerler buradan her sabah Bayramh'ya gidip vazifelerini gördükten sonra akşam Bucak'a dönüyordu .

Halk, "Ordugaha gidelim..." şeklinde konuşa konuşa karargahın bulunduğu semtin adı, zamanla Ordu yeri, ordu sahası olarak benimsenmiş, böylece Ordu adı iyice yerleşmiştir; Ordu adıyla ilgili bir başka söylenti, Bayramlı Kasabasının kurulduğu ilk dönemlere kadar götürülmektedir.

Ordu, kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Giresun, batısında Samsun güneyinde Sivas ve Tokat illeriyle çevrilidir. Konumu 40 derece-41 derece kuzey paralelleri, 37 derece -38 derece doğu meridyenleri arasındadır. Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinde toprakları bulunan bir ildir. Yüz ölçümü 5963 kilometrekaredir.

YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

Ordu ili genel olarak dağlıktır. Bunlar Canik ve Doğu Karadeniz Dağlarıdır. Kıyıya paralel uzanır. Batıdan doğuya doğru yükseklikleri artan bu dağlar, akarsular tarafından kesilerek derin vadiler veya yaylalar meydana getirmişlerdir. Bu yaylalardı yüksek tepeler bulunur. İlin en yüksek tepesi, 3038 m. İle Kırkkızlar Tepesi' dir. Yaylalar, akarsularla derin bir şekilde yarılmış, parçalanmış, fakat üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu yeryüzü biçimidir.

JEOLOJİK YAPI

Ordu İli'nin jeolojik yapısını, II. zamanda oluşan ulavlarla, kuzeybatı ve güneydoğu yönlerinde uzanan volkanik kütleler meydana getirmiştir.

Ordu ili toprakları, II. Ve III. zamanda oluşmuştur. İl topraklarının jeolojik devirlerine ait izler, Aybastı ve Gölköy yöresindeki kömür yataklannda, ilin volkanik dağlarında, Gölköy'ün tektonik çöküntüsüyle, sahilin IV. zamanında oluşan alüvyonlu birikintili düzlük ve ovacıklarda açık olarak gözlenebilmektedir.

İKLİM

Ordu' da tipik bir Karadeniz iklimi hakim~ir. Kışlar serin, yazlar ılık geçer. Yılın hemen hemen bütün aylarında yağış vardır. Gen~tde ılıman bir ildiın yapısına sahip olmakla, coğrafi yapısı itibari ile, deniz ve kara olmak üz:¢:re iki farklı iklim karakteri gösterir. Kıyıya paralel bir duvar gibi uzanan dağlarla s~arasında geçiş iklimi görülür. .Ölçümlere göre, en soğuk ay, Ocak-Şubat aylarıdır. Bu aylarda en düşük sıcaklık sıfırın altınasinmekte, 6-7 derece dolaylarında gerçekleşmektedir. İç bölgelerde ise en soğuk ay Ocaktır; Bu ayda en düşük sıcaklık - 7 derece~e kadar inmektedir.

Kıyı bölümünde en sıcak ay, Temmuz, Ağustos'tur. Burada kıştan bahara ve bilhassa yaza geçiş yavaş bir şekilde meydana gelir. Sonbahar ılık olup kış ortalarına kadar sürer. İç kısımlarda sıcaklık düşer. Ocak, Şubat aylan sıcaklıkları, kıyı şeridinde sıfırın altına düşmez. Yükseldikçe ısı azalır: illubey'de 1 -2 dereceye, Gölköy ve Mesudiye'de-4 dereceye, Aybastı ve Çevresinde -8 dereceye kadar düşer. /

Yağışlara gelince, kıyı şeridi en yağışlı kesimdir.

Kasımlarda yağışlar daha fazladır. Temmuz ayında yağan yağmurlar, sağanak olduğu için, sel karakteri gösterir. Büyük akarsı yataklarından taşarak sahilde büyük hasara sebep olur. Kar yağışı kıyılarda çok azdır ve kısa sürer. Ama iç kesimlerde kar yağışı hem yoğundur, hem de kış mevsimi uzun sürer.

Ordu'da en hakım rüzgar, güneyden esen lodostur. Meltem rüzgarları, yaz aylarında güney-doğu yönünd.¢/denizden karaya doğru, ikindiye kadar devam eder. İkindiden sonra aksi istikamette esmeye başlar ve gece boyunca sürer.

Bölgede ene~r de olsa, kıble, lodos, keşişletne isimleriyerilen çok sıcak bir hava akımı meydana getiren rUzgarlar da eser. Yaz ortalarında estiklerinde fındık ürünü üzerinde büyük zararlar meydana getirirler.

BİTKİ ÖRTÜSÜ

Kıyı şeridind~ yayvan yapraklı etek orıranıarı ye fwıdalar görülür. Bu şerit,Karadeniz kıyıları ile kenar dağlarının orta kısnnlarıdı-.Tarla tarınına en uygun alanlar dal,ı.ımlarıdır. Orman etekleri ile yaylalar arasında kalan'.kesimde is~, yayvan yapraklı, kapşılçyıp .iğne yapraklı bitki örtüsü görülür. Bu alanlarda, kızıl ağaç, gürgen, çaın,Jadin, orman gülütütleri bitki örtüsünü oluşturur.

Yayla kesimlerinde ise 1500 - 1800 n:ıetr~ yükseklikte çarı, ladin, ince çalı pbeklerLve orman altı bitki tür,ıeri görülür.

GÖLLER

Ordu il sınırlarında dikkate değer iki göl vardır. Bunlardan biri Gölköy ilçesindeki Ulugöl'dür. Bu göl 80 dekarlık bir alanı kapsar. Fatsa ilçesindeki Gaga Gölü de 60 dekarlık bir alana yayılmıştır.

KAPLICALAR

Ordu ilindeki en önemli kaplıca Fatsa'nın Sarmaşık Köyünde "Sarmaşık Kaplıcası"dır. 48 derece sıcaklıktaki suyun bileşiminde çelik ve kükürt bulunmaktadır. Bu suyun kadın hastalıkları, romatizma, böbrek taşı rahatsızlığı ile fizik tedavi konusunda yararlı olduğu bilinm·~ktedir. Sarmaşık Kaplıcasının çevresindeki kalıntılardan anlaşıldığına göre, M.Ö. 1. yy.d.an.beri kullanılmaktadır.

Ordu ilindeki en önemli içme de Fatsa'nm Sazcılar Köyü'ndeki "Sazcılar Kaynak Suyu"dur.

AKARSULAR

Ordu ilindeki akarsular, kaynaklarını sahile paralel uzanan dağlardan alarak, derin ve dik yamaçlı vadilerle kıyıya ulaşır. İl arazisinin jeolojik yapısı dolayısıyla fazla miktarda erozyona neden olurlar. Bu yüzden de sahile ulaştıkları yerlerde küçük düzlükler meydana gelir. Bu alanlar, akarsuların sürüklediği topraklarla örtülmüş, verimli tarım toprakları haline gelmiştir.

Akarsuların eğimleri fazla ve yatakları düzenlenmemiş olduğu için, sel karakteri gösterirler. Eriyen karlarla beslenen akarsular, devamlı yağışlarla büsbütün kabararak yatakları çevresindeki ekili-dikili topraklar üzerinde büyük hasar meydana getirirler. İlin başlıca akarsıları, doğudan itibaren Turnasuyu, Melet, Civil, Akçaova, Ilıca, Bolaman, Elekçi, Cevizdere, Curi ve Akçay'dır. Bu akarsuların in uzunu 125 km ile Melet'tir. Bu akarsu aynı zamanda, Orta Karadeniz ile Doğu Karadeniz'in birbirinden ayıran sınırdır.

SAHİLLER

İl sahilleri, yüksek ve alÇ~ olarak iki görünüşe. sahiptir. Ordu-Fatsa arasında yükse, diğer bölümlerde ise alçak sahil şeklindedir.

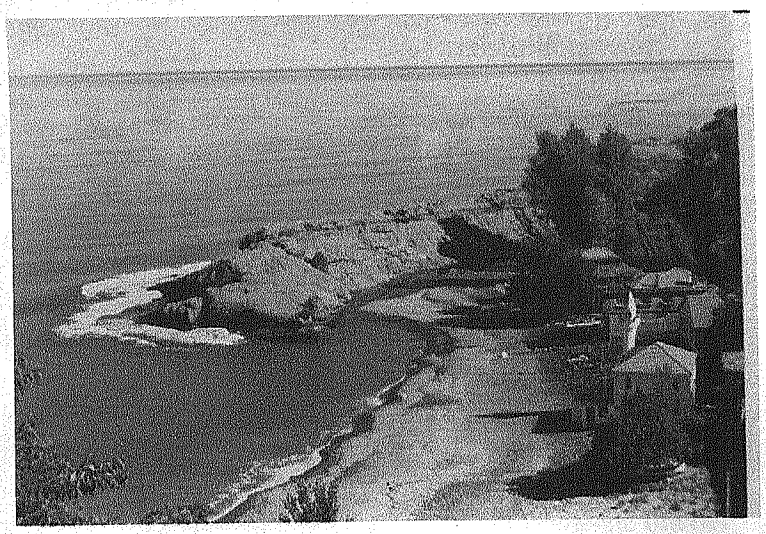

Yüksek sahil bölgesi, kuzey ve kuzeybatı fırtma rüzgarlarına yere yer açıktır ve derin körfezler, ufak koylarla çevrilidir. Perşembe limanı, büyük, bir doğal barınaktır. İl balıkçılığının arzu edilen düzeyde gelişmemesinde de bu coğrafi konumun ön.emi büyüktür .

Alçak sahil kesimlerinde düzensiz akan suların getirdiği fazla miktardaki alüvyonlarla yer yer geniş alanlar oluşmuştur.

EKONOMİ

TARIM-ORMAN-MADENCİLİK-SANAYİ

Ordu ili ekonomisi-tarımsal kaynaklara dayanmaktadır. Fındık üretimi tarımsal ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. İl topraklarının %3 I .3'ü fındık bahçesidir. Tarıma açık alanların% 19.4'ünde ise patates ve mısır yetiştirilmektedir.

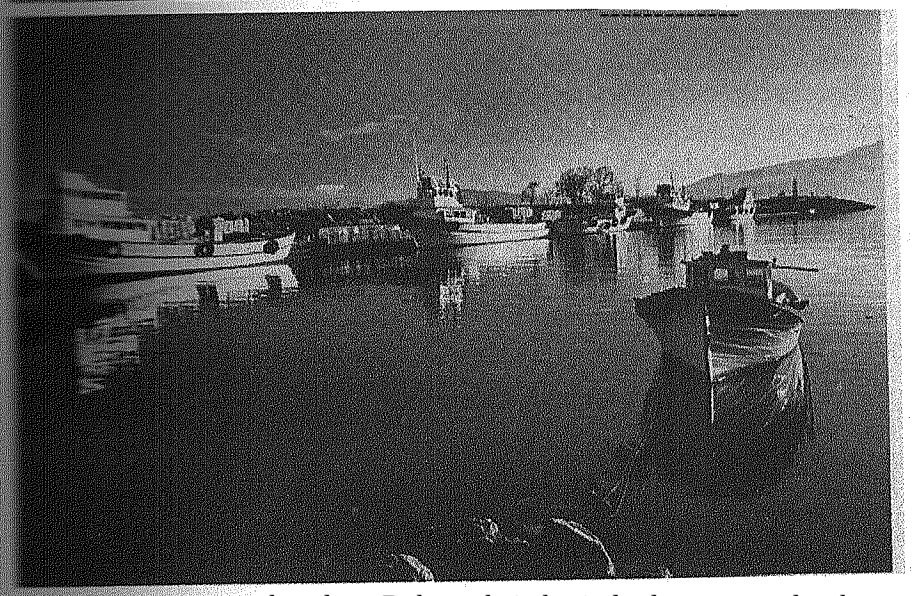

Buğday, arpa ve yulaf başta olmak üzere tahıl üreticiliği de özellikle iç kesimlerde yaygındır.

Ayrıca uygun yerlerde çay, çilek ve kivi tarımının yanında seracılık faaliyetlerin de gelişme kaydetmektedir.

Hayvancılık da ilekonomisine önemli katkı sağlayan bir sektördür. Daha çok iç kesimlerde yaygın olan hayvancılık sığır, koyun ve kümes hayvanı y9nünde yoğunlaşmıştır. İl'de yurt dışından getirilen kültür ırkı damızlık süt sığırı ile kültür ırkı besi danası hayvancılığın gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

Deniz ürünleri sahil kesiminde önemli bir gelir kaynağıdır. 100 kilometre uzunluğundaki il kıyılarında hamsi, istavrit, mezgit ve diğer balık türleri ordu halkının önemli bir geçin kaynağı durumundadır.

Arıcılık ise gittikçe gelişen ve yaygınlaşan önemli bir sektördür. İlimiz bal üretimi bakımından ülke sıralaınasm.da en 9nde. gelen illerdendir.

Ormanlık ve fwıdalık alanlar OJ-dutopraklarm.ın yaklaşık 1/3'ünü (Yüzde 30.7) oluşturmaktadır. Bu rakamşal qlarak 184.358hektardll'.J)rdu köylerinin 1/S'i orman köyüdür. 1/3'den fazlası ise orman kenarı köyüdür. Orman ürünlerinden ilimiz halkı her alanda yararlanmaktadır.

Ordu v~'Qnye ağaçlandırma mühendisliğinceJ996_yılına kadar, 10.000 hektarlık alan ağaçlandırılmıştır+ilimizde TrabzonDoğuXaradeniz.Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan Orman Fidanlık J\1iic1Ül:'lü.ğü, yerelve bölgesel fidaıihtiyacını karşılamakta ve üretimini sürdürmektedir.

Ordu'n1.11Jsanayi ala.tllldaki gelişmesi 1950'_li yıllardan sonradır. Bu alandaki ağırlığı fındık işleme te.sisleri-_oluştlırmaktadır.

İlimiz 4e sanayftesisi olarak Orüs, Soya A..Ş., Ünye Çimento Fabrikası, Çamsan A.Ş. ve Sağra A.Ş. gerek üretim, gerek istihdam açısından ön plandadır. İl nüfusunun% 4'ü sanayi sektöründe çalışmaktadır. Türkiye'deki sanayi işletmeleri bazında Ordu'nunpayı % 0,9'dur. Bölge bazıpda ise bu oran% lO'dur. İl'de sanayi tesisi kapsamına girebilecek işletmelerin sayısı 100'ün üzerindedir. Sanayi tesisleri, ilin coğrafi yapısı ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle büyük oranda sahil kesiminde toplanmıştır.

~afif silah sanayisi de 1991 yılında KOSGEB tarafından bir proje ile başlatılmıştır ve halen gelişme halindedir. Bu alanda 4 tesis kurulmuştur.

İlimizdt?ilki 1971 yılında yapılan Küçük Sanayi Sitesi sayısı bugün 4'e ulaşmıştır. 194 işyeri kapasiteli 5 incisi de yapım halindedir. Biten ve halen faaliyette olan 4 küçük sanayi sitesinde toplam 977 işyeri vardır. Organize Sanayi Bölgesi de Merkez İlçe, Ünye ve Fatsa'da olmak

[illegible] 3 adet düşünülmüş olup, şu anda yalnızca Ordu Organize Sanayi Bölgesinde inşaatlar [illegible]dürülmektedir.

Ordu'nun ticari yo'ewlu[illegible]u ise Merkez ilçe, Fatsa ve Ünye'de toplanmıştır. İl'den [illegible] ilere yapılan satışların başında fındık ve fındık ürünleri gelmektedir. Aynca orta [illegible] lif levha, su ürünleri, kereste, bal, halı ve bazı toprak ürünleri de ticari dolaşıma [illegible]maktadır.

İlimiz ihracat ha~~ibalanınıdan Doğu Karadenizbölgesinde birincidir. Türkiye [illegible]da ise üst sır,~.!~rda yer aJınak.tadır. 1995 yılıyerileıiıt!göreilimizden fındık, [illegible] unu, konsantre meıden, MDF, bentonitve çikolatalı. manıullerin ihracatryapılınış.ve [illegible] karşılığında Merkez İlçe'den 100.827.710dolar ve 10.928.697 DM ile 6.985.985 FF [illegible] girdisi sağlanmıştı~. Aynı dönemlerde yapılan. ithalatın hamrnadde olarak odun, granit, [illegible] malzemesi ve c.ıyçiçek tohumu.olarak gerçekleştiğiye bunun karşılığınd.a295,Ş [illegible] TL bedel ödengiği gözlenmekteq.ir. Bunun dışınd, İJnye Gümrük Müdjirliiğün<ien [illegible].000.000 dolar ihr'~çat, Fatsa Gijmri.ik .J\,1üdürlüğünden.dei93.000.000.000 TL mukabili [illegible] karşılığı ihracaJyapıldığı ve2ilçeninitba1at tutarınınJ,6Trilyon TL seviyelerine [illegible] görülmektedir.

Ordu ekonoinisine nüfus açısından bakıldığında, tarını kesimi çahş&llarında % 7.9'luk [illegible] olduğu, buna karşılık sanayi sektöründe% 0.7, hiznıetsektörürıde ise % 4.9'luk [illegible] görülmüştür.

Ordu kamuoyu yatırım harcanıaları balanınıdan gerilerde kalrmş bii;.ildir. Ordu ili kişi [illegible] kamu yatırım harcamalarına göre 1991 sonuçları itibariyle sondan 5. il olmuştur. Ordu, kişi başına düşen banka kredileri açısından da ülke genelinde son sıralarda yer [illegible]maktadır.

TARIM

İlimizin toplam nüfusunun. % 60'ı köylerde, %. 40'Jis~.şehirlerde yaşamaktadır. Toplam gayri safi gelirimizin %30'u tarınıdansağlanmaktadır. Resmi olarak kırsal nüfusumuz % .60 gözükmesine rağnıen bu. oran şehircle oturup köy ile bağlantısı olanlarla 1:>irlikte gerçekte% 75-80'e çılaruıktadır.

Kırsal alanlabağlaıtılı olarak. sadece fin.dığa bağımlı kalınmış, ürün çeşitlendirilınesiıe gidilmemiştir. Ancak son birk~ yıl i?inde bu eksikliği gidernıek ~~cı~!~jlimizdeyoğun bir ça:lişma temposuna girilmiş ve özellikle az toprak gerektiren faaliyet datlarına ağırlık verilmiştir. Buçalışmalar~ışığıp-da; seracılık, kiviye ceviz yetiştiriciliğ], kültür mantarcılığı, içi sularda ve de~dei~~a.lıkve levrek üretİn:14 süt-besi sığırcılığı, koyunculuk, ancılık, findıkt~VfrinıliliŞ.~ ~.ı,:~~ı gibi hiç el atılmayan konular ile kooperatifçilik, el sanatları konularında. ~l~i~·er;..~~r deneme,idemonstrasyon.vb. çalışmalar yapılmış, yöremize uygun bulunan ürü:rılçfiıı.çµ:l:çilt!rirnize yaygınlaştırılmasına hız verilmiştir.

[illegible] ürünleri üretimi ilimizde üretilen tarla ürünlerini kısaca şöyle sıralayabiliriz:,
[illegible] arpa, çavdar, Y'3l.a.l.,. -xrns.'l..r.,. ·,:::,a.k_"\.a.., be:z:.el..ye.,. "'l:'l.C>lı.~t.,. i:ã.s-u..\._ye(_k-u_ru..)'.,. yeş'i..\.. merc;:;.lı:n,e\c, t:\.ğ.,.
[illegible](kuru), sarıms,ak,(kuru), patates, hayvan pancarı, yonca ve korunga.

SebzecUik ve Seracılık

İlimi;de sebzecilik daha ziyade sahil kesiminde bilhassa ırmakların denize döküldüğü alüvyonlu sahalar da yapılmaktadır.

Genelde ara ziraatı şeklinde yapılmakta olan sebzecilik son yıllarda büyük gelişme göstermiş kapama sebzecilik yaygınlaştırılmıştır. Sebzeciliğe uygun ve çok az eğime sahip alanlarda İl Müdürlüğümüzün de teşviki ile fındığa ek gelir getirecek olan sebzecilik çalışmaları yapılmaktadır. İlimiz genel tarımsal faaliyetleri içerisinde ön plana çıkabilecek olan sebzeciliğimizin tarımsal gelir içerisindeki payı % 1,4'dür. 1990 yılında deneme amaçlı başlattığımız örtü altı sebzeciliği ise yöre çiftçilerimiz tarafından büyük ilgi görmektedir. Üç adet yüksek tünel ile başlayın çalışmamızda hızlı bir gelişme sağlanarak bugün 2.500 adet seraya ulaşılmıştır. (301.000 metrekare) Kışın marul, ıspanak, yeşil soğan yetiştirilmekte, yazın ise fasulye, domates ve hıyar yetiştirilmektedir. Bölgemizde tarla sebzeciliğinden 1.5-2 ay önce seralarda ürün elde edilmiştir. Çiftçilerimize tarla sebzeciliğini kapama bahçe şeklinde yapımı öğretilmekte ve yüksek verimli çeşitli sebze fideleri düşük bedelle dağıtılmaktadır.

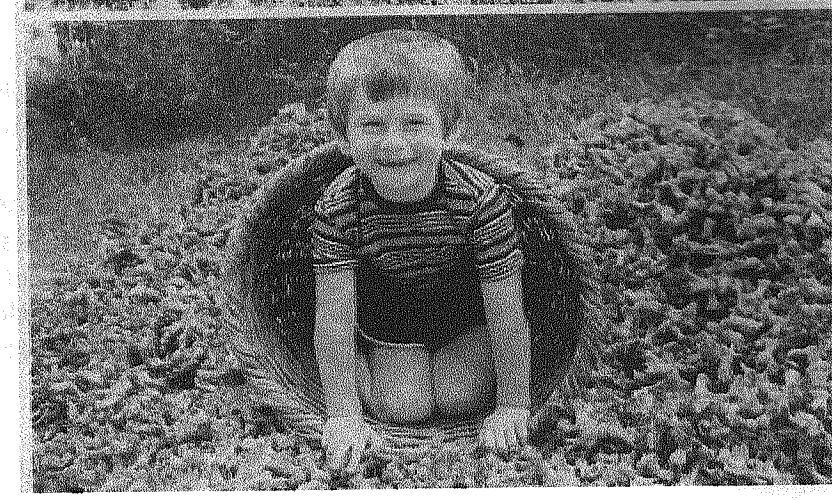

Meyvecilik

İlimizdeki meyv-~ıığaçları sayıları ve miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir, Meyvecilik sahildeki ilç~!erde daha yoğun olmak üzere kısmende iç kesimdekiilçelei:imizde yapılmaktadır..

İlimizde toplu meyve tesisleri bulunmamakta olup, fındık bahçelerimizin içerisinde ikincil bir şekilde meyve üretilmektedir. Meyve üretimlerimiz içerisinde en büyük paya sahip fındıkta bazı yıllar meydana gelen üretim düşüklüğü ve fiyat istikrarsızlığı yeni meyve türlerinin yaygınlaştırılmasını gündeme getirmektedir. Bu amaçla KİVİ, CEVİZ ve TRABZON HURMASI fidanlarının İl Müdürlüğümüzce yetiştirilmesine başlanılınıştır. İlimizde demonstratif amaçlı kivi bahçeleri tesis ettirilmiş olup sonucunun olumlu olması çalışmalarımızı bu yöne sevk etmiştir. Aynı şekilde ceviz yetiştiriciliğinde de çok iyi sonuçlar alınmaktadır.

FINDIK (1.'arihçesi, özellikleri ve ü.retini tal>loları):
Fındığın kültür k~ynağı ve anavatan bölgelerinlenbirisfl{aradeniz kıyılarıdır. M.Ö. 400'de Pontus cevizi diye adlandırılmıştır (Xenophan). Tlıeophrastusise yaRani ve lcültür fındıklanni birbirinden ayırmış ve kültür fındığına Heraklitcevizi adını vermiştir. PlinişiŞÇii)i.\kii.J.tür fındığını pontu~;kıyılarından getirdiği için buna Pontus cevizi demiştir.
Fındık ziraatı Sicilya ve İspanya'ya Araplar tarafından geliştirilmiş Fransa}ya eski çağlarda İtalya'dan gitmişse de bu ülkede ilgi görmemiştir. Dünya üretiminino/o65'ıuii1'iirkiye'nin Karadeniz kıyıları, %20'sini İtalya, %10'unu İspanya veo/ó5}ini.diğçır,ii]l{eJei:yaptnaktadır.

Arıcılık

İlimizfosoı köyünde ıo.ooo~iflçiaileşiJQ~-74-J civarında fenni arı kovanıyla arıcılık yapmakta oJllp yıllık ortalama.~~oooıol'.)j bal ve 747 ton balmumu elde edilme:ktedir. (1995) Toplam Tür·kiye fenni arı kova:ni sayısı 2.912.660 adettir; Buna göre İlimiz 'fürkiye arı kovanı sayısının %ı\IO'undan fazlasına sahiptir. Bu rakam ilimizin aracılık se:viyesini en iyi biçimde açıklamaktadır.

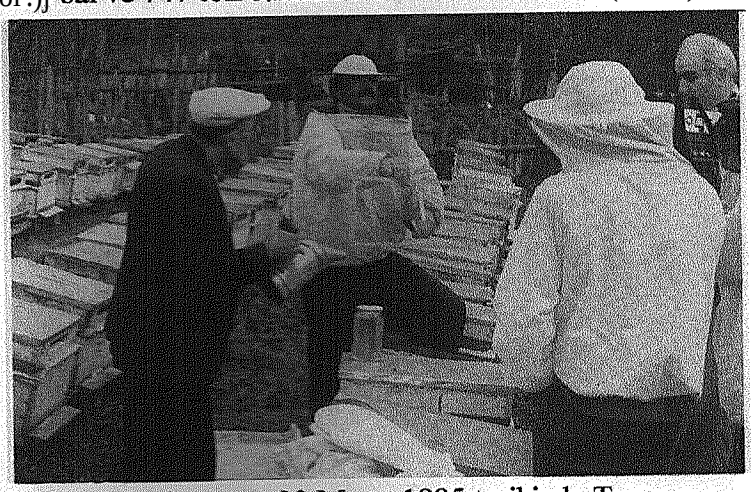

Türkiye arıcılığı bakımından ilk sıralarda yer alan ilimizde; Arıcılık Üretme İstasyonu, 22 Aralık 1994'te Bakanlar Kumlu'nun 94/6280 sayılı 22.12.l 994 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararıyla kurulmuştur. Bu istasyon 30 Mayıs 1995 tarihinde Tarım ve KöyişJeri Bakanlığı'nca arıcılık Araştırma Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür.

Kümes Hayvancılığı:

İlimizde eski yıllarda aile işl~tmeciliği şeklinde yapılan tavukçulukta; ticari amaçlı yatırıma 1980 yılından sonra başlanmıştır o yıllarda T.C. Ziraat Bankası'ndan sağlanan krediler ve 1987 yılında uygulamaya konulan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu çalışmaları neticesinde bu alandaki faaliyetlerde.f üyük oranda artış sağlanmıştır.

Su Ürünleri

Son yıllarda ilimiz [illegible]ğın en zor dönemlerini [illegible]maktadır. Sahil şeridinde [illegible] insanlarımızmgeçim [illegible]klarından b,irisi olan [illegible]ğın 100 km.lik bir kıyı [illegible] sahip ilimizde gerekli [illegible]ler alınmasidle üretimi [illegible]bilir. Ancak son yıllarda hatalı [illegible]malar, deniz ldrliliği sebebiyle [illegible] de kıyısı bulunduğu [illegible]deniz balık yerimi yönünden [illegible] verici bir duruma gelmiştir.

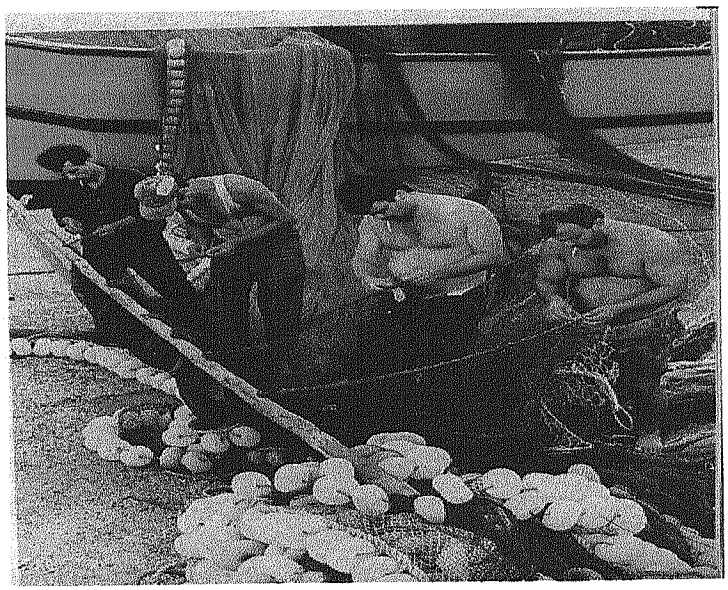

Türkiyf'de balıkçı olarak [illegible]anların sayısı22.217 olup bunun [illegible]nde Ordu ilirliri payı% 4.4'dür.

ORMANCILIK

Odu ilinin toplam gerçek alanı 595.473 hektar olup bu sahanın hektarı ise tarını arazisi [illegible] açıklıktır. Ordu ilinin orman nispeti genel sahaya göre% 30.72 olmaktadır .

SANAYİ

1960'lı yıllarda bir adet likit soya ve ayçiçek yağı fabrikası ile birkaç fındık kırma tesisi ve Ünye İlçesindeki lastik ayakkabı imalat tesislerinden oluşan İl sanayisi 1990'lı yıllara gelindiğinde lOO'ün üzerinde tesise kavuşmıştur.

Bu gelişmede hiç şüphesiz [illegible]i fındığın rolü büyüktür. Zira İlde bulunan irili ufaklı 107 tesisten 67'si fındık kırma ve işleme tesisidir(%62.6).

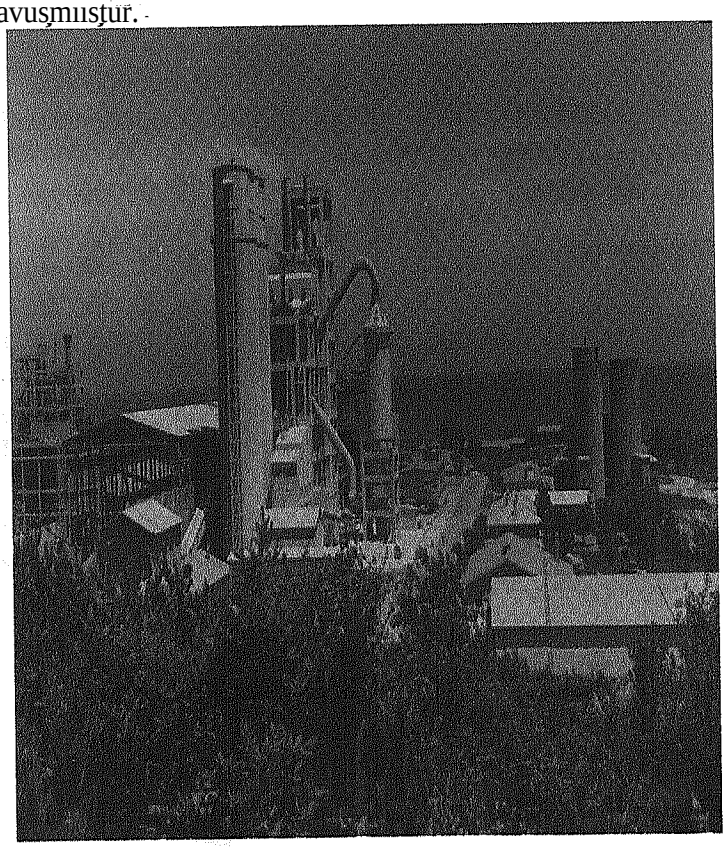

Tanında ağırlığın fındığa kaymasrile beraberinde fındık sanayisini de geliştirmiş ve bugünku seviyelere ulaşmasını sağlamıştır.

Ordu İli sanayi yapısı itibariyle genelde küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Büyük sanayi olarak kabul edilebilecek birkaç sanayi tesisi vardır. Bu kuruluşlar da 1995 yılı faaliyetleri itibariyle ülkenin en büyilk 500kuruluşu içerisine girmişlerdir, Bu Ordu İli için bir gurur kaynağıdır. Bu kuruluşlar Çamsan Ağaç Sanayi ve Ticaret A.Ş.. Sagra Gıda sanayi ve Ticaret

[illegible] Sanayi ve TicarevA.ş.'dır.
[illegible] yapısı ve altyapı yetersizlilderi ildeki sanayi kuruluşlarının sahildeki ilçelerde [illegible] neden olmuştur(% 96);

[illegible] bulunan Merkez İlçe, Ünye, Fatsa, Perşembe ve Gülyalı ilçeleri dışında iç [illegible] ilçelerden sadece Ulubey'de iki, Akkuş ve Mesudiye' de birer sanayi tesisi [illegible]. Diğer ilçelerde hiç sanayi tesisi bulunmamaktadır.

[illegible] kaynaklarının ~e.tersizliği ve altyapı eksikliklerinden kaynaklanan bu [illegible] bölgelerin geri kalmışlı~.1J11..ve gelişememe nedenlerini de ortaya koymaktadır. [illegible] ve sermeyenin olmaması da bir başka nedendir.

[illegible] dağlık yapısı itib,ı;µ-iyle tarıma elverişli olmaması üretim seviyelerinin düşük [illegible] için bir potans{yel oluşturamamasına neden olmaktadır.

[illegible] artışı nedeniyle ar·~ininde küçük parçalara bölünmesi nüfusu besleyememe [illegible] yaratmakta iç kesimlerelen sahil kesimlerine ve büyük şehirlere göç yaşamaktadır . [illegible] yapı itibariyle incelen.diğinde ağırlık fındık kırma ve işleme tesislerindedir. [illegible] içerisinde birkaç tane b,üyük tesisin dışında kalanlar küçük imalathanelerdir. [illegible] da yoğunluk m~rkez İlçede toplanmıştır. Merkez ilçenin, il sanayisindeki [illegible] % 50'nin üzerind~<lir. Merkez İlçeyi sırasıyla Ünye, Fatsa ve Perşembe [illegible].

[illegible] sanayi kurulu~1:annın üretim konusu, kapasitesi ve sağladığı istihdam ekli [illegible] verilmiştir. Bu liste jrıcelendiğinde de görüleceği üzere 67 adetle rekor seviyede olan [illegible] kırma işleme tesisle:t-inı.5 adet un fabrikası, 5 adet orman ürünleri tesisi, 6 adet muhtelif [illegible] sanayi, 3 adet plastır;teşya imalathanesi, 3 adet lastik ayakkabı ve ökçe imalathanesi, 2 [illegible] tesisi, 2 ad¢td3PG dolum tesisi ve diğerleri izlemektedir.

MADENCİLİK

Ordu ili maden yijpısına bakıldığında genelde Karadeniz bölgesine ait maden türleri [illegible]. Bunlar kı,ışun-çinko ve bakır karışımı ile bentonit, manganez, mermer türü [illegible].

Enerji ve Tabi ~aynaklar Bakanlığı maden işleri Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre [illegible] ilimizde 170 ad~tarama ruhsatlı maden sahası vardır. Bu sahalardan 53'ü ön işletme [illegible] 23'ü de işlet1#¢ ruhsatlıdır. Bazı işletme ruhsatlı. sahalardan üretim yapıldığı ve ihraç [illegible] bilinmektedir.

170 arama ruhsatlı.sahada 2 manganez aram sahası, 6 kurşun sahası, 4 çinko sahası, 2 [illegible] sahası, 3 bakır sahası, 9 bentonit sahası, 1 antimuan sahası, 2 bor tuzları sahası, 4 [illegible] sahası, 1 altın sahası vardır. Bu toplam 34 sahanın dışında halen 136 arama ruhsatlı [illegible] maden cinsi]Jelli değildir. İşletme ruhsatlı sahalarda ise 4 kurşun sahası, 3 çinko [illegible] 2 kükürt sahası, 1 bakır sahası, 9 bentonit sahası, 1 altın sahası vardır.

M.T.A. Ens,titüsü maden envanterden alınan bilgilere göre ildeki muhtemel madenler, [illegible] ve rezerv d:ıırumları ekte verilmiştir.

Bu tablon[illegible] incelenmesinde de görüleceği üzere Ordu ili'madenleri üzerinde detaylı [illegible] sondajlı bir ça.lışma yapılmamıştır. Bazı madenlerin rezervleri bilinmemektedir. Bilinen [illegible] ise bü.yük işletmelere konu olabilecek kapasitede değildir.

Maden şuyu açısından incelendiğinde ilde 5 ayn mevkide rastlanan maden sularının da [illegible] debil¢rinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Halen maden sulan için bilinen [illegible] yoktur.

Kaplıca suyu olarak tek kaplıca Fatsa İlçesi Ilıca mevkiindeki kaplıca suyudur. Burada Özel idareye ı:ıJttesis ve işletme mevcut olup, halen çalışmaktadır.

KENTLEŞME VE EKONOMİ

İLÇELER: Ordu(merkez), Akkuş, Aybastı, Çamaş, Çatalpınar, Çaybaşı, Fatsa, Gölköy, Gülyalı, Gürgentepe, İkizce, Kabadüz, Kabataş, Korgan, Kumru, Mesudiye, Perşembe, Ulubey, Ünye.

FATSA'NIN EKONOMİK DURUMU

İlçemizde daha ziyade tarıma dayalı bir ekonomik yapı hakimdir. Halkımızın tarımda en önemli gelir kaynağı fındıktır. Vatandaşımızın %80 fındık ziraati ile uğraşmakta olup 18.000 kadar çiftçi ailesi tarım ile geçinmektedir, Tarımda birinci sırayı alan fındığın ülkemiz ve ilçemiz ekonomisine önemli katkısı bulunmakta olup %98 i pazarlamaktadır. Tarıma elverişli arazilerin %50 inde fındık tarımı yapılmaktadır. Üretimde fındıktan sonra ikinci ürün mısır almaktadır. mısır genellikle üretici tarafından tüketilmektedir. İlçemizde fındığın yıllık rekortesi ortalama 25-35 bin ton olarak değişmektedir. Bu durum yıllara göre bir yıl az bir yıl fazla tahakkuk etmektedir. üretimin büyük bir kısmı ilçemizde mevcut 5 adet fındık kırma fabrikalarında iç haline getirilerek çeşitli ülkelere ihraç edilmektedir. Fındık ve mısır dışında meyvelerden elma armut ceviz kiraz erik incir üzüm gibi meyveler münferit olarak yetiştirilmektedir. Ayrıca sebzelerden kara lahana fasulye domates kabak biber patlıcan gibi sebze ürünleri yetiştirilmektedir. Kalan kısımlar ise iç pazarlarda değerlendirilmektedir. İlçemizde hayvancılık iyi bir durumdadır. Büyükbaş hayvancılığın yaygın olduğu bölgemiz de keçi yoktur. İlçe tarım müdürlüğü nezaretinde 1965 yılından beri yapılan suni tohumlama çalışmaları neticesinde hayvan ırkları %60 Karadeniz Jerse ırkına dönüştürülmüştür. Arıcılık son yıllarda çok gelişmekte olup doğu ve güneydoğu illerine geçici olarak götürülmektedir. Halen 38.200 adet fenni an kovanı mevcut olup birçok köyümüzde ancılık yapılmaktadır. 1991 yılı itibariyle bal üretimi 573 ton olmuştur. Üretilen balm tamamına yakını pazarlanmaktadır. İlçemiz ve köylerinde 910adet tezgahta halı dokunmaktadır. Dokunan halıların 500 metrekaresi ipek halı olmak üzere toplam 9500 metrekaresi kadar yıllık hah üretimi vardır. İlçemizin ekonomik yapısında önemli bir yeri olan su ürünleri üretimi 1991 yılında büyük düşüş göstermiştir. Bu sebeple diğer denizlerimizde olduğu gibi karadenizde balık üretiminin azalması bir sorun haline gelmiştir. Tutulan su ürünlerinin büyük bir kısmı çeşitli il ve ilçelerde taze olarak tüketilmek üzere sevk edilirken bir kısmı da ilçemizde mevcut tesislerde balık unu balık yağı ve konserve yapılarak değerlendirilmektedir. Bu tesislerde ilçemiz ve çevresinden yaklaşık 20 milyon kg hamsi ve istavrit balığı işlenmekte yine bu fabrikalarda toplam yılda 3 milyon kg civarında balık unu 1 milyon kg civarında da balık yağı üretilmektedir. Aynca ilçemiz sanayicilerinden Mazhar Tannkulunun kurmuş olduğu somon balığı çiftliğinde yıllık 500 ton somon balığı üretilmektedir. Deniz ürünleri işleme faaliyetlerine esas olmak üzere ilçemizde bulunan et balık kurumu pasifik marnero ve demas a.ş. fabrikaları bulunmakta olup ihracata dönük çalışmaları devam etmektedir.

İlçemizde ziraat bankasınca desteklenen besicilik konusunda önemli aşamalar kaydedilmiş tir Bu konuda bir adet 10.000 kapasiteli üç adet 8.000 kapasiteli bir adet 4500 kapasiteli yumurta çiftliği ile 65 adet 20 büyükbaş besi 12 adet 40 büyükbaş besi iki adet 50 büyükbaş besi ve bir adet 80 büyükbaş besi çiftliği bulunmaktadır. Bir çiftliklerde dönüşümlü olarak yılda 25.000 baş civarında büyükbaş hayvan beslenmektedir. İlçemizde sanayi kurulu şu olarak Fiskobirlik kurumuna ait iki adet fındık kırma fabrikası özel sektöre ait 5 adet fındık kırma fabrikası et balık kurumuna ait 1 adet balık işleme ve konserve tesisleri ile özel sektöre ait 4 adet balık işleme tesisi 1 adet deri işleme fabrikası bulunmaktadır.

Tüm bu sanayi tesislerinde geçici ve daimi olarak 3.000 civarında çalışan 2.500. civarında işçi yılda yaklaşık olarak gönderdikleri 20.milyar TL tutarındaki döviz ile ilçemiz ekonomisine önemli katkıda bulunmaktadır.

İçeriminde 300 işyeri ka,pasiteli küçük sanayi sitesi mevcuttur aynca 132 işyeri [illegible] özel sanayi siteşi}inşaatı da bitirilme aşamasındadır. İlçemizde il özel idare [illegible] gerçekleştirilen earn sera ilçemiz ve Karadeniz bölgesinde çiçekçilik için [illegible] olarak kendisini göstermiştir. Muhtelif çiçek ve saksı çiçekçiliği yanında [illegible] sebzecilik için çalışmalar yapılmaktadır. Bakanlar kurulu kararı ile [illegible] 30 köyde çay ekimi izni verilmiş olup üretim yapılmakta ve iyi bir potansiyel [illegible] mahsül fındığı bağımlılıktan çiftçimizi kurtarmak için uğraşılmaktadır.

İçeriminde halen faaliyet göstermekte olan 3 adet tarımsal kalkınma kooperatifi olup [illegible] 2 si besi sığırcılığı 1 tanesi süt sığırcılığı yapmak amacıyla kurulmuştur. İlçemiz [illegible] fındık üretimine alternatif olarak kivi ve ceviz yetiştiriciliği yapmak çalışmaları [illegible]. Bunların yanısıra ilçemizde seracılık çalışmalarında yapılmakta olup halen 238 [illegible] örtülü yüksek tüne:lbulunmaktadır.

ÜNYE

Ünye 480 kilometrekarelik yüzölçümüne sahip bir ilçedir. 109.139 nüfuslu ilçeye 7 [illegible], 43 köy v 61 mahalle bağlıdır.

Değişik dönemlerdekiarkeolojik araştırmalar sonunda Ünye ve çevresi tarihinin [illegible] ye uzandığı anlaşılmıştır. Ünye, Danişmedliler zamanında Türklerin eline geçmiş, [illegible] da da Osmanlı hakimiyetine girmiştir. 1831 yılında Canik (Samsun) Sancağı'na bağlı [illegible] iken 1921'de Ordu'nun il yapılması üzerine buraya bağlanmıştır.

İlçenin yüzey şekilleri az engebelidir. Yükseltiler ve ovalar yoktur. İlçenin önemli [illegible] Çevizdere, CO.rive Akçay'dır.

Ünye'de Ünye iktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin İşletme Bölümü 1994'de [illegible] girmiştir.

Ünye'nin geçim kaynağı büyük oranda fındığa dayanmaktadır. Arıcılık ve seracılık da son yıllarda büyük gelişme göstermiştir. İlçede ahır hayvancılığı da yapılmaktadır. Ünye'de [illegible] yılında çalışmaya başlayan Ünye Çimento Fabrikası sözü edilmeye değer bir sanayi [illegible]dır. Ünye m.¢hl?a suyu da ilçe ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

Ünye Kaleşi;.Kaya Mezarı, Tozkoparan Kaya Mezarı, Hamamlar, Yunus Emre [illegible]ıretgahı (modern türbe yapılmaktadır) ve tescilli bulunan sivil mimarlık örnekleri, eski [illegible] yolları, Ünye-Niksar İpekyolu, Çamlık, Çakırtepe, Çınarsuyu tesisleri, Asar Kaya Milli [illegible], doğal plajlar ve Acı su mevkii görülmeye değer yerlerdir.

Ayrıca Ünye ilçesi kıyı kesiminde turistik tesis, kamp yeri ve pansiyon işletmeciliği de son derece gelişmiştir,

AYBASTI'NIN TARİHİ

Karadeniz'e paralel olarak uzanan Canik Dağları'nın Kuzey Yamaçlarında Bolaman [illegible]ağı'nın s:ôlkolu üzerinde (Yöresel adi Aguderya olan) kurulmuş olan Aybastı Karadeniz'e 50 Km uzaklıkta 730 metre yükseklikte cennet bir şehirdir: Kuzeyden Kabataş, Güney'den Reşadiye, Doğu'dan Gölköy , Mesudiye Batı'dan Korgan ilçeleriyle çevrilidir. Bütün komşu ilçelere işlek yollarla bağlıdır.

İLÇEMİZİN ADININ NEREDEN GELDİGİ

Ilçemizin daha önce Ibasdi (Ibasda ya da.ibassa.) l900'lü yillarda Aybasti olan adi üzerind¢ halkin dilinde pek çok söylenti ve öyküler mevcuttur. Bunlardan en önemlileri yöremizin fethi sirasinda karanlık bir gecede.ayirnbıb.ıtlarin arasından birden çikarak ortaligi aydinlafmasi sonucunda isi kolaylasan fatihlerce•Ayfü.ştiseklinde konusmalarindan dolayi yöreye bu adin verildigi seklindedir.

Bir diger söylentiye göre belden asagisitutrrıl.y~ çoeugumı, sifa aramak amaciyla yöreye getiren bir beyi bir süre sonra çoeugun iyilesei:-elcayaklarini basmasi sonucu Beyin

NEAR EAST UNIVERSITY LIBRARY LEFKOŞA

[illegible] "Ay basti! Basti! Ya da iyi basti" seklinde sevinçle bagirmasi sonucu yörenin b~\a:tl]a [illegible] yöremizin adinin bazi tarihi tarihi kayitlarda Ibasda, Ibasti bazi kayitlarda da\ [illegible] Ipsadi seklind¢ geçmesi itibariyle bu öykülere pek uymamakatdir.

TÜRKLER'DEN ÖNCE AYBASTI

[illegible] adinin Phaçisane (Fatsa), Hapsamina (Hapsamana- Gölköy) Oinoie (Ünye) [illegible] isimlerden ve 1:füisimlerle ayni devirlerde (Pontus krallığı Dönemi) verildiği [illegible] Çünkü ilçe:niz topraklarında bu devirlere ait yasam izleri mevcuttur.

Aybastı'nın verimli topraklan sağlıklı yasama elverişli toprakları her devirde insan [illegible] ilgisini çe:lôniştir. Yunan kaynaklarına göre Aybastı'yı da içine alan bölgede [illegible] halk kütleleri <Kalipler, Kolk, Kokonlar ve Tiberen'lerdir. (Ayrıca ilçemizde tarih [illegible] devirlere ait mağara yapıtları da mevcuttur. Bu kavimler uzun bir süre Hitit, Pers, Met [illegible] devletlerine bağlı.olarak yöremizde egemen olmuşlar ve demircilikle uğraşmışlardır.

M.S. 70'li yıllarda bölge Peçenek ve Uz Türkleri'nin akımlarına uğramış ve işgal [illegible] Dillerini ve geleneklerini unutmayan bu Türk boyları daha sonra gelen Türk [illegible] ile bütünleşmişlerdir. Roma İmparatorluğu'na bağlı unsurların Anadolu'yu ele [illegible] sonucu Aybastı Bölgesiyle beraber önce Sivas Dukalığı'na daha sonra da Trabzon [illegible] bağlanmıştır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesi sonucu MS. 395 Aybastı [illegible] Roma İmpara.törluğu'nun topraklarındadır.

ÇATALPINAR

Çatalpınar 116 kilometrekare yüzölçümüne sahip bir ilçedir 17.165 nüfuslu ilçeye 2 [illegible] 11 köy ve 16 mahalle bağlıdır.

Çatalpınar 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında Karahamza Köyüne bağlı bir mahalle olarak kurulmuş, bir süre sonra bağımsız bir köy haline gelmiştir. İlk adı Çatak olan yerleşim birimi 1973'de Çatalpınar adıyla belediyeye dönüştürülmüştür.

Çatalpınar Karadeniz' i Aybastı üzerinden İçAnadoluya bağlayan Devlet karayolu [illegible], Bolaman Çayı kıyısında şirin bir ilçedir. İl merkezine uzaklığı 75 km. olan ilçenin [illegible] yüksekliği 120 metredir. İlçe arazisinin büyük bir bölümü fındık bahçeleri ile [illegible]. Tepelerde e dik yamaçlarda ormanlara rastlanır. Bolaman çayı ilçenin en önemli [illegible]yudur. İlçede Karadeniz iklim özellikleri görülür.

İlçede fındık başta olmak üzere, mısır, buğday, patates ve sebze yetiştirilmektedir. Son yıllarda seracılık, kivi yetiştiriciliği ve arıcılık da gelişme göstermiştir. Önceki yıllarda yaygın olan halıcılık gerilemeye başlamıştır. İlçede küçük atölyeler dışında sanayi tesisi yoktur. İlçe tarihi ve turistik bakımdan yoksul bir yöredir. Dikkate değer tek kalıntı Akkaya köyündeki kaledir.

MESUDİYE

Mes:udiye ilçesi Ordu iline 120 km. mesafede olup Ordu Merkez, Ulubey, Gölköy, Tokat'ın Reşadiye, Sivas'ın Koyulhisar, Giresun'un Şebinkarahisar ilçeleri ile toprak siniri bulunan, Oi'ta Karadeniz ile Doğu Karadeniz Bölgesinin, ayrıca Karadeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesinin kesiştiği noktada bulunmaktadır.

Mesudiye ilçesi sınırları içerisinde M.Ö. 3000 yıllarından kalan tarihi kalıntılar bulunmaktadır. Bu da yörenin çok eski bir yerleşim birimi olduğunu göstermektedir. Mesudiye ve çevresi sırası ile önceleri Hitit, Urartu, Pontus Krallıklarının daha sonra da Bizans İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalmıştır.

Mesudiye'nin Türklerin eline geçmesi 12. yüzyılda olmuştur. Bu yüzyılda Anadolu Selçuklulara bağlı olan Danişmentliler buraların Türklerin eline geçmesini sağlamıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra Hacı Emir Oğulları Beyliğinin yönetimi altına girmiştir.

[illegible] tarihinde Hacı Ei:rir.Oğullarının yıkılması ile Osmanlı Devleti'nin toprakları [illegible] Osmanlı İmparatorluğu idaresine geçtikten sonra 1512 yılında Erzincan [illegible] sonra da Trab,:zon ve Sivas Vilayetlerine bağlanmıştır.

[illegible] yıllar Milas isimlFbir bucak olarak Şebinkarahisar'a bağlı kalan Mesudiye 1858 [illegible] İlk kez bill günkü Üçyol köyünde kurulan ilce merkezi, 1878 yılında [illegible] şimdiki bulun.duğu yere taşınmıştır. Önceleri Hamidiye adıyla anılan ilçenin [illegible] Belediyetin ilan edilmesinden sonra MESUDİYE olarak değiştirilmiştir.

TARİHSEL KÜLTÜREL ÇEVRE

MÜZELER

PAŞAOĞLU KONAĞI VE ETNOGRAFYA MÜZESİ

Ordu Müzesi, il merkezinde Selimiye Mahallesi, Taşocak Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

İlimizdeki tescilli eserler arasında son derece zengin bir taş işçiliğine sahip olan konak 1996 yılında Paşaoğlu Hüseyin Efendi tarafindan yaptırılınıştır. 1982 yılında Kültür Bakanlığı'nca kamulaştırılıp; 1983 yılından itibaren Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce restore edilen bina, 18 Kasun 1987 yılında "Paşaoğlu Konağı ve Etnografya Müzesi" olarak hizmete açılmıştır. Konak, taşları Ünye'den, ahşap kısımları Romanya'dan getirilerek İstanbulu ustalar tarafindan yapılmıştır.

Üç katlı olan konağın, zemin katı idare, birinci katı etnoğrafik eserler seksiyonu olarak düzenlenmiştir. Bu bölümünde yöresel kadın ve erkek giysileri, silahlar, takılar, el yazması Kurtan'ı Kerim'ler, eski yazı takımları vb. gibi eşyalar sergilenmektedir. İkinci kat ise sof, yaşamine odası, günlük oda, misafir odası, yatak odası, yüklük oda, misafir odası, yatak odası, yüklük gibi düzenlemet. Her içinde 19. yy konağının özelliklerini aksettirmektedir. Müzemiz, Türkiye'nin sayılı Kmıak Müzeleri arasında yer almaktadır.

Müzemizde balen (1995 yılı sonu itibariyle) 199 eser bilinmektedir. Bunlardan 36'sı arkeolojik, 1110'u etnoğra:fik, 766'sı sikke, 9'u el yazması kitap ve 5'i ise diğer eserlerin oluşmaktadır.

İLGİ ÇEKİCİYERLER

Çınar Suyu ve Küçükkertil Orman İçi Dinlenme Yerleri ile Çambaşı Yaylası ve Ünye Çamlığıdır. Karadeniz kıyısında bazı doğal plajlar bulunur. Orta Camisi olarak da bilinen İbrahim Paşa Camisi, Hamidiye (Hükümet) Camisi, Yalı (Aziziye) Camisi ile Konstantin, Mustafa Bey, Yüsuf Ağa, Soğuksu ve Çürüksulu Ali Paşa Çeşmeleridir,

KÜLTÜR

Zengin bir tarihi geçmişe sahip olan ve çeşitli medeniyetlere ait kütür varlıklarının izlerini taşıyan Ordu ili, yüksek bir kültür potansiyeline sahip bulunmaktadır. Bu bakımdan Karadeniz bölgesi illeri arasında ayrı ve önemli bir yer tutmaktadır. Kültür ve sanat alaylarının yurdumuz genelinde ilk başlatıldığı, sanat topluluklarının ilk organize edildiği illerden biri de Ordu ilimizdir.

Daha da derinlere inmekle birlikte 32 yıldır kesintisiz bir şeklide faaliyet gösteren Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu, 1962'lerde başlatılan Kültür ve Sanat Şenlikleri, 1974'lerde kurulan Musiki Cemiyeti ve diğer sanat olayları büyük aşamalar kaydederek faaliyetlerini sürdüre gelmiştir,

TÜRBELER

Uzak köyü türbesi

İlimiz Akkuş ilçesi, Tuzak Köyü tüzel kişiliğine ait mezarlık içerisinde yer almaktadır. Mezarlık içerisinde bulunan türbe 7.5*5 metre ebadında dikdörtgen yapılıdır. Türbe ahşap tandır. Tek girişi olan türbenin birinci ve ikinci kısmında birer mezar yer almaktadır.

Sakır Baba Türbesi(Bubarab Şeyh Efendi Türbesi)

Türbe ilimiz merkezinde, Selimiye Mahallesinde yer almaktadır. Türbe alanı Ordu Belediyesi tüzel kişiliğine aittir. Şu anda Türbe içerisinde 7 adet kabir bulunmaktadır.

[illegible] etrafı mermerle çevrilmiştir. Türbenin etrafı sonradan yapılmış duvarlarla çevrili [illegible] aktır. Herhangi bir mimari özellik taşımamaktadır.

[illegible]:

[illegible] Sakır Efendi (Ölümü 1878).

[illegible]zade Ahmet Efendi(Ölümü 1892).

[illegible] Ali Osman Baba(Ölümü 1895)

[illegible]esunlu Ali Efendi(Ölümü 1897).

[illegible]zade Mustafa Efendi(Ölümii 1901).

[illegible] Mustafa Efendi((:)lümü...)Tesbit edilememiş, yazmaktadır.

[illegible] ziyaret edilen Türbenin yöre halkınca oldukça büyük bir değeri vardır

TÜRBELE[illegible]l:VE TARİHİ MEZAR TAŞI

[illegible]ye ilçesi kal[illegible]l<öyü Kalesi'nin yaklaşık 700 metre doğusunda bugün halen köy [illegible] olarak kullanılan yerde 3 kümbet kalıntısı göze çarpmaktadır. Bunlardan biri [illegible] yıkılmıştır; diğer ikisi kısmen ayaktadır. Odu Müze Müdürlüğü'nce 1991 yılında [illegible] Bakanlığı imkanları ile mezarlıkta çevre temizliği ve tanzimi ile türbelerde kurtarma [illegible] yapılmıştır. Büyük bir ihtimalletürbelerle kaleninaynı.dönemlerdeyapıldığıtahmin [illegible]tedir. Yine mezarlık içersinde.türbelerin yanında bir mezar taşında Arap harfleri ile [illegible] kitabeye rastlanmıştır. Mezar taşının diğer.yiizpıde•ok ucu motifi ve çerçeve [illegible] bir adet rozet bulunmaktadır. Diğer yüzündeişe,

"Fi-şehr-i rebrülevvel sittetün

Sittetün erba ine ve seman miateyn

Fi-hicret..i'rebeviyyetün" yazılıdır.

Türkçe'si Hicret'in 846'mcı senesinde Rebiul evvel ayının 6 smdadiye.9kunmuştur. [illegible]ye ilçesi Kale Köyünde yer alan tarihi mezarlı, bir bütün olarak 11:esudiyeye yöre [illegible] somut belgeleri olmaları açısından büyük bir önem arzetmektedir.

CAMİLER

AZİZİYE CAMİİ(YALI)

İlimiz Merkez Aziziye Mahallesi; llükümet .Caddeslıde yer alınaktadır. Caminin esas [illegible] Aziziye'dir, Bu Cami, şehrin ilk kuruluş yıllarında bu~ yerinde ahşap olarak inşa [illegible]mştir. Kim tarafından yapılclığı Pilii¥ıfnıektedir. ŞelırinUeri gelenlerinden Kadızade Hacı Hasan Efendi, eski ahşap camii yaktırarak, kendi parasıyla 1894-1895.yıllarında şimdiki binayı inşa ettirdi.

Dö.rttaraftan caddelerle çevrilmiş ve bahçe duvarı içine alınmış, zemin kat ile iki kattır. Üs.fkatın iki kapısı, zemin katın da bir kapısı vardır. Dikdörtgen planlı olan camiyi üstü yuvarlak kemerli 18 pencere aydınlatır. Batı cephesindeki kapIDU1 yanında kare kaide üstünde [illegible]armudi bir geçeşle yuvarlak gövdeli minare vardır. 1976-1977 yıllarında Vakıflar' Genel Müdürlüğü'nce restorasyonu yapılmıştır. Tavan dÜZ ve ahşaptır. Çatı bakır kaplama ile yapılmıştır. Cami'nin avlusunda sonradan inşa edilmiş üstü beton, sekizgen kubbeli bir şadırvan yer almaktadır. Cephe giriş kapısındaki yağmurluğun üzerinde mermer bir tablo içinde üç satır altı mısralı bir kitabe vardır.

HAMİDİYE CAMİİ:

İlimiz, merkez, Saray Mahallesi, Kışla Caddesinde yer almaktadır. 19. yüzyıl yapılarandan, kare planlı kargır bir yapıdır. HükfunetCamiidiye de adlandırılan bu camii, Mir Mehmet Ali Bey tarafından H. 1307 tarihinde atılantemel üzerinde sonradan inşa edilmiştir.

[illegible] bugün Okunmasıgüçleşen üç satır kitabe bulunmaktadır. Kare planlı düz [illegible]. Ahşap minberi vardır. Çift kanatlı bir kapıyla girilmektedir .

SELİMİYE CAMİİ

[illegible] Merkez Selimiye Mahallesinde yer almaktadır. Taştan yapılmış Cumhuriyet [illegible]. 1956 yılında hizmete açılan bu caminin temellerinin atılmasına [illegible] ilanından sonra başlanmıştır, Bina olarak bir özelliği olmayan caminin mihrabı [illegible] eski sanat eserlerinden biridir. Orta caminin 18. yüzyılın sonlarından kalan eski [illegible] bu camiye yerleştirilmiştir. Mihrabın çevresi kabartmalarla süslü olup iki çerçeve [illegible] sarkıtlar bulunmaktadır. Mihrabın üst kısmında ayrıca üç kalem kabartma vardır. [illegible] Vakıflar tesk[illegible] camide tadilat yapılmıştır.

ORTA CAMİİ

Çarşının orta kısmında kurulduğu için halen Orta Camii olarak adlandırılan bu [illegible] asıl adı Atik İbrahim Paşa Cami'dir. [illegible] göre, Ordu - Eskipazar çevresinde [illegible] bozuk olduğu [illegible] Bucak [illegible] semtinde [illegible] bir askeri birliğin komutanlarından İbrahim Paşa adlı birinin öncülüğünde ahşap olarak yapılmıştır. Bir müddet sonra yıkılarak, taştan 1800 yılında yeniden inşa edilmiştir. Caminin ikinci yapılışında birçok [illegible] emekleri geçmesine rağmen halk bu ibadethaneyi yine Atik İbrahim Paşa Camii olarak anmaya devam etmektedir. Caminin doğu kapısında Tayyar Mahmut Paşa'nın yardımcısı olduğundan ayrıca Canik Mutasarrıfı vekili Ali Ağa'nın buna öncülük yaptığı, Salih Ağa'nın hayırlı çalışmalarda bulunduğu bahsedilmektedir,

SARAY CAMİİ

İlin merkezi Ünye ilçesi, Merkez Kaledere Mahallesinde yer almaktadır. Dikdörtgen planlıdır. Ünye taşından H. 1132 yılında yapılmıştır. Bodrum üzeri tek katlıdır. Halen kullanılmaktadır. Minaresi orijinal değildir. Sonradan yapılmıştır.

HACI OSMAN AGA CAMÜ

Ünye ilçe merkezinde, Ortayılmazlar Mahallesi Camii sokakta yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Subasman seviyesi taş/ahşap, karkas arası taş

[illegible] çatılı, geniş saçaklı, saçak altı ahşap kaplamalıdır. Girişi Mektep-i [illegible] kuzeydedir. Cami halen kullanılmamaktadır.

[illegible] YALIKÖY CAMİİ

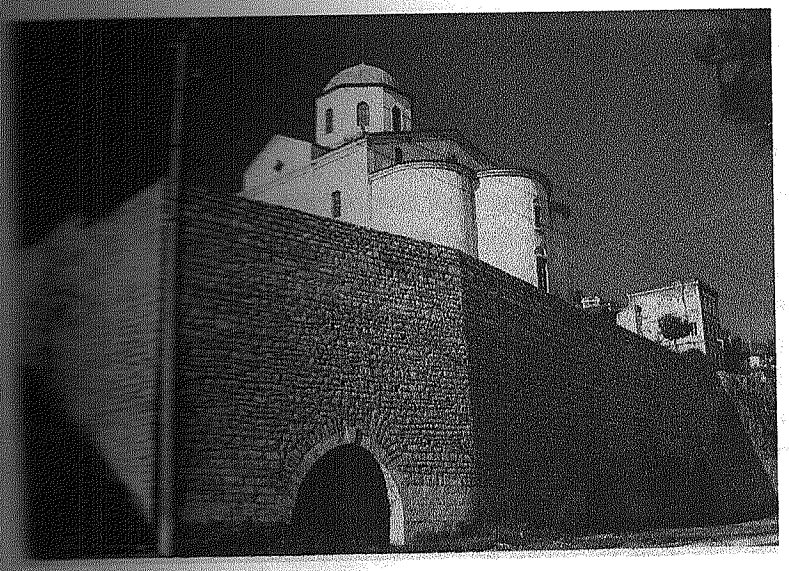

İlimiz, Fatsa ilçesi, Yalıköy' dedir. Duvarları taştan, üst kısmı ve iç kısmı ahşaptandır. Üç taş sütunla taşınan (son cemaat yeri) mevcuttur. İç kısmında, mihrabın sağında ve solunda sıva üzerine yazılmış ayetler mevcuttur. Daha sonraları caminin ahşap kısmı sökülerek yeniden (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce) onartılmıştır.

KİLİSELER

TAŞBAŞI KİLİSESİ:

İlimiz merkezinde, Taşbaşı Mahallesi, kentsel sit alanı içerisindedir. Kilise doğ-batı [illegible] uzanmakta olup, [illegible] dikdörtgen bir [illegible]. Doğuda büyük bir [illegible] ve yanlarda iki küçük [illegible] bulunmaktadır. Kilisenin [illegible] iki sıralı üç sütunla [illegible] nefe ayrılmış olup, nef diğer [illegible] göre daha geniş [illegible]. Kilisenin [illegible] çatısı, sütunlarla [illegible] kemerlerle [illegible]. Batıdakinefteks [illegible] ve güneye açıktır.

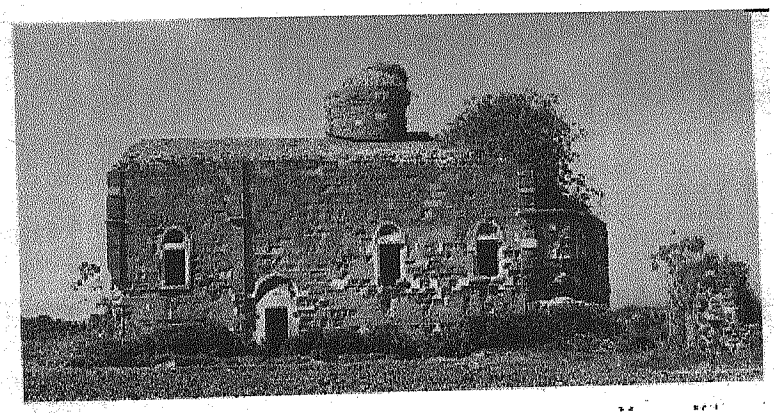

Bugünkü kalıntılardan kilisenin kuzeyinde ikametgah binaları, okul vb. gibi sosyal [illegible] yer aldığı anlaşılmaktadır. Kilise, tümü düzgün kesme-taştan 19. yüzyıl [illegible] yapılmıştır. Bir ara cezaevi olarak kullanılmıştır. Kültür Bakanlığı'nca restore [illegible] olup, çevre düzenlemesi halen devam etmektedir.

DÜZ MAHALLE KİLİSESİ:

İlimiz merkez Düz Mahalle Sineması Sokak'ta yer almaktadır. Dikdörtgen planlı, [illegible] ton[illegible] örtülü olan kilise, kesme taştan inşa edilmiştir. Bazı duvarları sonradan [illegible] onarılmıştır. Ayrıca orijinal sütunlara yanlardan betonarme destek sütunlar [illegible] edilmiştir.

Uzun bir süre Ordu Belediyesi'nce itfaiye hizmet binası olarak kullanılan kilise, çevresindeki arsa ile birlikte tiyatro binası olarak kullanılmak üzere inşaata başlanılmıştır.

MESUDİYE MERKEZ KİLİSESİ:

Mesudiye ilçesi merkezinde, Kışla Mahallesinde yer almaktadır. Pencere pervazları, [illegible] bir kısımlarda yer alan beşik kemerli taşıyıcılar, girişin önünde 4 adet sütun düzgün [illegible] Horasan harcıyla yapılmıştır. Kilisenin tek girişi batıdandır. Giriş renkli taşlarla [illegible] ile çevrili ve üstkısmında biri büyük, diğeri küçük iki rozet yer alır.

YASON KİLİSESİ:

Perşembe Çakaköy Yason Burnu'nda, sit alanı içerisinde yer almaktadır. Üç [illegible] küçük kubbeli olup, cephesinde açık ve koyu taşlar kullanılmıştır. Kilise içte iki sıra [illegible] üç nefe ayrılmıştır. Güneyde ve batıda olmak üzere iki girişi vardır. Batıdan asıl giriş [illegible] açık pembe renkli bir taş üzerinde alçak kabartmaşeklinde karşılıklı, iki hayvan [illegible] tasvir edilmiştir. Kapı ve pencere pervazları açık bej renkli taşlardan, ana duvarlar koyu [illegible] taşlardan örülmüş, pöylece cephelerde taşların farlı renklerinden oluşan güzel bir tezat [illegible] çıkmıştır. 1991 yılı sonunda kilisenin kubbesi ve tavanının bir kısmı çökmüş, 6 adet taş [illegible] kisi de yıkılmıştır. Kilisenin sahil yoluna yakın olması ve ender bulunan doğal [illegible] bulunması yerli ve yabancı ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir .

ÜNYE MERKEZİNDE YER ALAN KİLİSE:

İlçe merkezindedir. Yığma taştan, dikdörtgen planlıdır.

KEMER KÖPRÜ:

Ordu ili, Merkez Selimiye Mahallesinde yer almaktadır. Tek saçaklı düğün kesme [illegible] 1890-1895 yıllarında yapılmıştır. Tek gözlü yuvarlak kemerli ve tabanı taş döşelidir. [illegible] yılında onarım görmüştür.

Sarp dere ve aşağı Kızılen köprüleri ile Uzunisa köprüleri de ilimizin tarihi [illegible] köprülerindendir.

KÜTÜPHANELER

Gazi İl Halk Kütüphanesi
Akkuş İlçe Kütüphanesi
Aybastı İlçe Halk Kütüphanesi
Amaş İlçe Halk Kütüphanesi
Çambaşlı İlçe Halk Kütüphanesi
Fatsa İlçe Halk Kütüphanesi
Gölköy İlçe Halk Kütüphanesi
Gürgentepe İlçe Halk Kütüphanesi
Işıktepe İlçe Halk Kütüphanesi
Korgan İlçe Halk Kütüphanesi
Kumru İlçe Halk Kütüphanesi
Mesudiye İlçe Halk Kütüphanesi
Perşembe İlçe Halk Kütüphanesi
Üçpınar İlçe Kütüphanesi

KİTAP VE KÜLTÜR FUARI

İlimizde en önemli kültür faaliyetlerinden biri de kitap fuarıdır. Okuma alışkanlığının kazandırılması, kitap sevgisinin artırılması, halkımızın ucuz kitap teminini sağlanması, yeni yayınların tanıtılması maksadıyla ilk kitap fuarı İl Kültür Müdürlüğü organizesinde 1988 ve 1989 yıllarında İl merkezindeki kitapevlerinin katılımı ile düzenlenmiştir,

[illegible] bütün kitapevleri bu faaliyete büyük ilgi göstermiş, her çeşit kitap indirimli [illegible] halkımızın hizmetine sunulmuştur.

[illegible] yılında eski borsa binasının salonunda Ramazan ayında özellikle dini yayınlar [illegible] kitap fuarı açılmıştır.

[illegible] yılında ise gönüllü kuruluşların katılımı ile Belediye Düğün salonunda "KİTAP [illegible] KÜLTÜR FUARI" organize edilmeye başlanmıştır. Gittikçe ilgi gören bu fuarda [illegible] sergilenmesi ve satışa sunulması yanında her akşam kültür sohbetleri, tiyatro, şiir, [illegible] fıkralar, çeşitli yarışmalar gibi kültür alanına giren her konuda programlı bir [illegible] yoğun bir faaliyette bulunulmaktadır.

Ayrıca dışardan da bilim adamları, sanat toplulukları getirilerek programların daha da [illegible] sağlanmaktadır.

Valilik ve Belediye Başkanlığı'nın himayesinde bu fuar, geleneksel bir şekildedevanı [illegible]

TURİZM

[illegible] güzellileri sinesm.ele barındıran, yeşil ile mavinin kucaklaştığı Ordu ili; [illegible] kendine özgü bir y¢ıfye değer taşır. Ordu, bu değerini hiç şüphesiz yayzın [illegible] aylarında bo köp,üklü dalgalarıyla hırçınlaşan Karadeniz'e, birbirinden [illegible] yayla ve ormanlarına borçludur.

[illegible] ne gelen turistler, şe:hriFransa'nın Nice'sine (Nis) ya da İsviçre'nin en güzel [illegible] aslında ne on:cl'p.e/de ötekine Ordu Ordu'ya benzer. Eteklerini limana [illegible] Boztepe sırtlarına da.yamış, gerdanına inci kalebi takmış bir melek safiyeti [illegible] kaynaşır ve oynaşir Ordu şehri.

[illegible] ve temiz kumlu sahill.er, yaz süresindce boydan boya doğal bir plaj durumundadır.

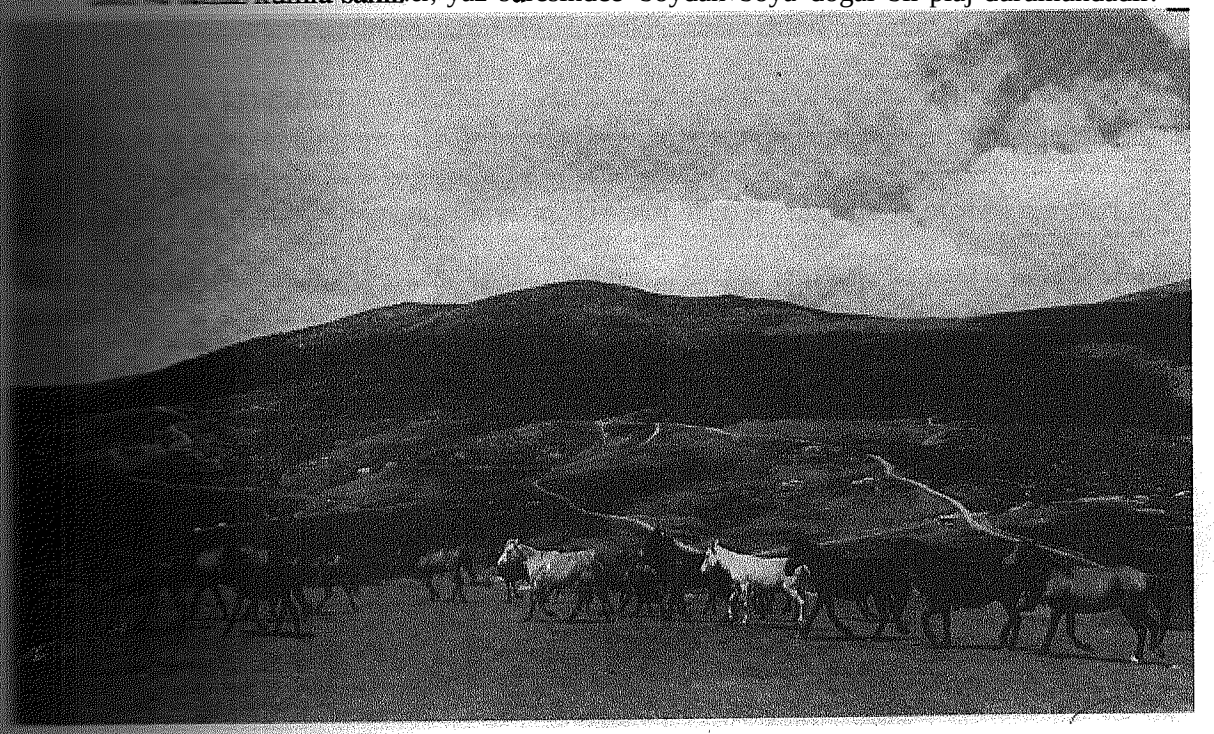

[illegible] haftanın tatil günl~rinde tüm sahil yüzme meraklılarınca dolup taşar.

[illegible] tüm güzelliklerini¢ı/cömertçe sergilendiği Ordu ilimiz, Karadeniz bölgesinin hızla [illegible] yurdumuza en büyil.k döviz girdisini sağlayan fındığı üreten, limanı olmadığı halde en [illegible] yapıldığı birk#çilimizden biridir.

Coğrafi güzellikle::ri'yanmdakültürel zeğginlikleriyle de önde gelen illerden bir olan [illegible] bir kültür merkezidurumundadır.

Müzesi, gittikçe gü ışığına çıkarılan eski yerleşme sahaları ve taşınmaz kültür [illegible] ile her biri derin b,irtarihe sahip olan tiyatro, musıki çalışmaları, şenlik vb. [illegible]yonları, kültür ve sanat alanındaki diğer faaliyetleriyle bölgemiz ve yurdumuz [illegible] önemli bir yeri blulunmaktadır.

Yurdumuzun en güz:el coğrafi güzelliklerine sahip olan illerden biri durumundaki [illegible] her virajda değişin 1:>irbirinden güzel emsalsiz koylar, doğal plajlar, kaplıcası, iç [illegible] yüksek serin yaylalar, bo akarsular, her tarafından türlü çeşitte sebze ve [illegible] donatılmış bıulunmaktadır.

Dünyanın en t~kumu, kıyısı ve denizine ve de bölgenin en uzun kıyı şeridine [illegible]

Sahildeki bütün ilçelerde turistik otel ve moteller bulunmaktadır.

[illegible] olarak belilrleyin, batı ve güneydeki mavi yolculuğa karşı, [illegible] gezintiden sonra; yalalarda sona erecek türlarla örnek olarak [illegible] kapısı Ord'u.ili olacaktır.

[illegible] Eğitim Merkezi'nin {TUREM) ilimizde kurulması, 28 Kasım [illegible] sayılı Bakanlar Kurul# Kararı ile kararlaştırılmıştır.

[illegible] ve üniversiteye giremeyen öğrenciler için de bir şans olarak görülen [illegible] elemanlar ile çevrt: illerin de ihtiyacını karşılayacaktır .

[illegible] ise yerli ve yabancılann sağlık turizmi için akın ettikleri bir yerdir. [illegible] denizden başlayayrak yükselen Boztepe'sinden, fındık bahçelerinden, [illegible] izlerken duyul.~ zevke hiçbir yerde ulaşılamaz.

[illegible] Ordu ş¢lı"inigörüp de hayaran kalmayan yok gibidir. Ordu ili [illegible] turistler tarafından uzun süre konaklayabilecekleri bir ildir.

[illegible] İMKANI

[illegible] bir karayo}tı.>iler.batıda Samsun, doğuda Giresun ve Trabzon illeriyle, [illegible] ve Tokat illerine bağ,lfı.ırıllştır.

[illegible] her saatinde Samsun, Giresun, Trabzon illerine minibüs ve otobüs seferleri [illegible]

[illegible]-Giresun arasında h.eryarım saatte bir Perşembe, Gülyalı ve Ulubey ilçelerine de [illegible] beledriye otobüsle,riSeferleri düzenlenmektedir.

[illegible] ilçelerine günün J:ıer saatinde; Gölköy, Gürgentepe ve Mesudiye ilçelerine de [illegible] minibüs seferle,ti.bulunmaktadır.

[illegible] Kumru ve Ayb,astıilçelerine Fatsa ilçemizden, Akkuş ilçesine de Ünye [illegible] minibüs seferleri bul.unmaktadır.

GEZİ MEKANLARI

Kültür ve Tabiat varhkiarımız (ordu m ve ilçeleri)

Höyük ve Tümülüsmer

İstanbul üniversite@Edebiyat Fakültesi Eskiçağ tarihi Anabilim dalı başkanı [illegible] Mehmet Özsait b aşkanlığında yapılan yüzey araştırmalarında çoğu Mesudiye ilçesi ve [illegible] olmak üzere 4,Şadet höyük ve 4 adet tümülüs tespit edilmiştir.

Cotyora

İl merkezi, Bozukkale mevkiinde antik bir yerleşim yeridir. 2.derecede arkeolojik sit [illegible] tescillidir.Az sayıda sur duvar kalıntıları zamanımıza kadar gelmiştir.

[illegible] kayası eski yerleşim alanı

Merkezi ilçe, Bayadı köyü kurul kayası üzerinde yer almaktadır.Bu alanda {5*6 m [illegible] ebadında 8 metre derinlikte ana kayanın oyulması ile yapılmış bir sarnıç ve su yolu [illegible] tahmin edilen basamaklarla aşağıya inen bir dehliz bulunmaktadır. bunların yanı sıra [illegible] kalıntıları ve değişik döneme ait seramik parçaları yüzeyde görülmektedir. 1991 yılında [illegible] Müze Müdürlüğünce çevre temizliği ve tanzimi çalışması yapılmış alan temizletilerek [illegible] içine alınmıştır.Valilikçe buranın turizme açılması için çalışmalar yapılmaktadır.

[illegible] kaya eskiyerleşim sahası İlimiz Fatsa ilçesi,Yaprah köyü sınırları içerisinde yer alan [illegible] Kayası yerleşimi, batıdan güneye doğru uzanan ana kaya blokları üzerine kurulmuş [illegible] bir antik yerleşim yeridir.Fatsa'nın Ünye istikameti çıkışında,küçük sanayi sitesinin [illegible] arkasında yer alan yüksek kayalıklar üzerine kurulmuş ve çevreye hakim durumdadır. [illegible] derce yoğun bitki örtüsü ve ağaçlarla kamufle olmuş bir vaziyette bulunan yerleşim [illegible] ilk bakışta bir dehliz, kaya mezarı,nişler,duvar kalıntıları ve çanak-çömlek parçaları [illegible] çarpar.

[illegible] yeri üzerinden elekçi deresine 45 derece eğimle inen ve büyük bir [illegible] genişliğinde açılmış 12019basaınakh bir oyuntunun elekçi deresine inen [illegible] olduğu sanılmaktadır.

[illegible] Musa eski yerleşim sahası

[illegible] Mesudiye ilçesi,arık musa ~Ryü sınırları içerisinde yüksek kayalık üzerine [illegible] bir yerleşim birimidir.Bu yerleşim yerinde bugün çok az bir kalıntı kalmış ve [illegible] olmuştur. Günümüze içi t~trıizlenmiş, anakaraya oyulmuş bir dehliz ve içi su [illegible] ikinci bir dehliz kalmıştır.

[illegible] doğal ve arkeolo~il{ sit alam

[illegible] perşembe ilçesi çaytepe k<l\yü sınırları içinde Mehtep mahallesinde yer alan bu [illegible] uzanan küçük bir yarım'a.da biçimindedir. 2. derece doğal ve arkeolojik sit [illegible] korunmaya alınmıştır.Bu alan üzerinde bir kilise.bahçe duvarı kalıntısı ile birlikte [illegible] Burun yanı sıra deniz ~ıyısı boyunca uzanan duvar kalıntılarından bazı [illegible] liman ve balık üretme h~vuzları günümüze kadar gelmiştir.Arganoutlar karaya [illegible] olmuşlardır.

[illegible] Manastır'ı

[illegible] mahallesinde şimdiki cezaevinin ve tutuk evinin bulunduğu yerdedir. [illegible] burada muhteşem ~eibüyük bir şato yaptırdığı ve bugün için şatonun tümüyle [illegible] kalıntılarının halk tarafı11dan manastır olarak deyimlendiği anlaşılmaktadır. Görel [illegible] batısında 5 km uzakta ve evkaf gölünün sınırları içersinde Pont devletinin [illegible] kale şato kilise manastır ve yapı kalıntılarına rastlanmaktadır. Büyük bir [illegible] olduğunu gösteren bu kalıntılar içinde bulunan bir gümüş para üzerindeki yazıdan [illegible] Hacı Şevda isminde bir derebeyinin burada hüküm sürdüğü ve adına para [illegible] anlaşılmaktadır.

Kaleler(Ordu ili ve ilçeleri)

Boğaman Kalesi

Doğu karadeniz kıyısında zincirleme bir şekilde uzanan Kalalerden olup gözetleme ve [illegible] görevi iç ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.Kaleye rampalı bir [illegible] çıkılmaktadır. İç kale,kalenin batı ucunda yer almakta olup duvarlar oldukça yüksek [illegible] muntazam kesme taşlarkullamlmıştır.İçinde bazilike planlı küçük bir sapel [illegible] Kalenin üç giriş kaplsmdan birisi bu bölümde yer almaktadır.İç kale üzerine [illegible] ahşap bir konak yapılmıştır.Kademoğlu konağı olarak bilinen bu ev,iç kale üzerine [illegible] olarak yapılmıştır.Karadeniz bölgesinin önemli konaklarından biri olup,kültür [illegible] restore edilmektedir.

Yeni sayaca Kalesi

Ulubey ilçesi,Yeniisayaca köyünde yer almaktadır.Yörede kazancı kalesi olarak [illegible] Oldukça tahripôlan kale,Çevreye hakim yüksek kayalıklar üzerine [illegible] Kale sur duvarlarından günümüze pek bir şey kalmamıştır. Ancak sarnıç ve yapı [illegible] duvar temel izleri hala görülmektedir.Yine kale yerleşim sahasında çanak çömlek [illegible] rastlanmaktadır:

Göller Köyü kalesi

[illegible] ilçesi, Göller köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Çevreye oldukça [illegible] kayalıklar üzerine kurulmuştur. Kalede az sayıda sur kalıntıları, sarnıç ve [illegible] halen fark edilmektedir.

[illegible] Kalesi

[illegible] ilçesine 6 km uzaklıkta Kale köyü sınırları içinde yer alır. Kale kuzeyinden [illegible] yükselen ana kaya blokları üzerine kurulmuştur. Burada büyük sur duvarları [illegible] ve tarihi mezarlardan [illegible] kültür varlıkları günümüze kadar gelmiştir.

[illegible] kalesi

[illegible] kalesi, mesudiye ilçesine 15 km uzaklıkta Yeşilçit köyü sınırları içerisinde yer [illegible] Halkta yastura kalesi olarak bilinmektedir. Kalle yeşilçit Köyünün doğrunda tepe [illegible] yer alan doğal kaya blokları üzerinde yer almaktadır. Kalede ana yerleşim ön kısmın [illegible] ile sağlanmıştır. Mevcut sur duvar kalıntıları küçük taşlardan Horasan harcı [illegible] Kaleye ana kayanın pyulması ile oluşturulan taş basamaklarla çıkılmaktadır.

[illegible] Kalasi

[illegible] ilçesi Kale mahallesinde yer almaktadır. Kale tek kapılı, geniş bir alana [illegible] Duvarları küçük moloz taşlarla Horasan harcı ile yapılmıştır. Kale çevreye hakim [illegible] gözetlemeye ve savunmaya el verişli bir durumdadır. Giriş kapısına önü dar [illegible] ulaşılmaktadır. Girişin solunda silindir şekilli bir burç ve gözetleme kulesi [illegible] Bu kısmdaki duvarlar yer tahrip olmuştur.

Ünye Kalesi

Ünye ilçe merkezine 7 km. Kadar uzaklıkta Kale köyü sınırları içerisindedir. 300-400 [illegible] yüksekliktekiken çeşitli devirlerde kullanıldığı bilinmektedir. Kale içinde iki adet [illegible] ile çok derin sarnıç bulunmaktadır. Kale sur duvarları horasan harcı ve moloz [illegible] yapılmış olup bir kısmı yıkılmıştır. Buradan ilçe yerleşimi ve deniz rahatlıkla görülebilmektedir. Kale etekleri ise yer alan köy evleri ise doğal güzelliği sergilemektedir.

DOĞAL GÜZELLİKLER

ORDU İL MERKEZİNDE

Boztepe:

Ordu şehrinin yamaçlarında kurulduğu Boztepe, 560 m. Yüksekliktedir. Ordu şehrinin [illegible] güzellikleri, kuşbakışı olarak Boztepe'den görülür. Bilhassa güneş batarken ve geceleri [illegible] güzel bir manzarası vardır.

Şehre 6 km'lik asfalt bir yolla bağlı olup, burada gazino, motel ve çam ormanlığı [illegible]. Boztepe bugünkü konumuyla bir piknik yeri durumundadır.

AKKUŞ İLÇESİ'NDE

Küçük Kertil;

Akkuş-Niksar karayolu üzerinde Akkuş'a 1.5 km. Mesafede bulunan küçük Kertil mesire yeri [illegible] gürgen ağaçlarının kapladığı, deniz seviyesinden 1250 m. Yüksekliktedir. Orman İşletmesi Müdürlüğü'nce mesire yeri olarak düzenlenmiş olup su, elektrik ve telefon [illegible] mevcuttur.

FATSA İLÇESİ'NDE

Gaga Gölü:
Fatsa İlçesinin 10 km. güneydoğusunda Fatsa-Aybastı karayolu üzerinde ve örencik köyünün sınırları içinde bulunan bu göl 15000 metrekarelik biryer kaplar. Etra:fi. ağaçlarla kaplı olan bu gölün ortasında l<.üçük bir adacık vardır. Burada bir binanın varlığı ileri sürülmektedir . Fakat bu husus söylentiçlen ileri gitmemiştir.
Bir dinlenme yerkolan bu gölde balık yetiştirihnektedir.
Başbakanlık ÖzelÇevre Koruma Kurumu Başkanhğı'nda Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir.

GÖLKÖY İLÇESİ'NDE

Çermik:
İlçenin 500 m}Kadar güneyinde Çermik adıyla anılan bir göl vardır. Bu gölün suları kükürtlü suyu özelliğin taşıdığı için özellikle böbrek hastalarına tavsiye edilir.

Ulugöl:
İlçeye 15 km uzaklıktaki bu göl yaklaşık 250 m. Çapında olup, çevresi ormanlarla kaplıdır. Bu gölde yaban ördeği avı yapılır. Başbakanlık Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı'nın 6 Haziran 1991 tarih ve 22/KAR-278-1497 sayılı yazıları ile özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir.
Harçbeli:
Gölköy-Mesudiye sınırında 1940 m. Yükseklikte, ordu-Sivas kar yolunun en yüksek noktası olup, doğal güzellikleri ve çevresindeki yaylaları ile ünlü bir yerdir.
Aydoğan Tepesi:
Gölköy-Mesudiye sınırında yörenin en yüksek tepesi olan bu yerin etrafı çam ve geniş yapraklı ağaçlarla çevrili olup, gerek topografik yaplsı ve gerekse doğal güzellikleriyle bahar ve yaz aylarında ideal bir dinlenme yeridir. Kış aylarında ise kış sporların yapılabileceği en uygun bir yerdır. Bu amaçla çalışmalar sürdürülmektedir.

GÜLYALI İLÇESİ'NDE

Turnasuyu:
Ordu-Giresun karayolu üzerinde ilimiz ile Gülyalı arasında kalan Tumasuyu yöresi temiz kumlu doğal plajı, tertemiz berrak sulu ırmağı ve çevresindeki doğal güzellikleriyle yerli ve yabancı turistler tarafından rağbet gören bir yerdir.
Başbakanlık Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı'nca özel çevre koruma bölgesi olarak ilan edilmiştir.

KÜLTÜREL FAALİYETLER

EL SANATLARIMIZ

[illegible] zengin kültür yap;ısını oluşturan unsurlardan biri olan el sanatlarımız, kendine [illegible] yaşatılmakta, g;erekiliçinde gerekse çevre il ve büyük şehirlerde büyük [illegible]. Hatta bazı elsanatlarımız yurt dışında da ün kazanmıştır.

[illegible] Merkez Bayadı Köyü Kurul Mahallesindeki Ahmet ÖZDEMİR'İN kendi [illegible] abanoz, bafonwe zeytin ağacı gibi malzemelerden ürettiği klarnetler [illegible] Sanatçıları tarafından pμ.yükbir el sanatı eseri olarak ilgi görmektedir.

[illegible] ilçemizin Kozören Köyünde dokunan kilim, kolan, cicim, heybe vb. ile çorap, [illegible] büyük şehirle:ı-g.eturizm merkezlerinde büyük Pazar bulmaktadır.

[illegible] Cevizli Köyünde Te:yfik AKÇA Y ile Gülyalı İlçesi Mustafalı Köyünde [illegible] CEYLAN'IN yaptıklar·JJJ,astonlar hem el sanatları açısından hem de turistik [illegible] taşıması açısından ijnem arz etmekte olup, başta Kültür Bakanlığı Döner [illegible] Satış Mağazalarmda iç ve dış piyasada alıcı bulmaktadır.

[illegible] ilçesinde Kamil I)OGAN'IN ahşap yaptığı kaval ve diğer nefesli sazları, [illegible] arasında olu.p;Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Satış [illegible] il ve çevre illergetanınmıştır .

[illegible] yanında yine A.ybastı'da kemik boynuzda yapılmış tarak vb. ile su değirmeni [illegible] Akkuş ve Ulube:y'de orman ürünleri, Ünye'de testi, çömlek gibi el [illegible] önem arzetmektedir.

[illegible], Korgan, Kumrllilçelerinde halı, seccade dokumaları yaygın olup, Kumru [illegible] halıları yurt qışında da tanınmaktadır.

HALK OYUNLARI

ORDU KADIN KIYAFETİ

İçine, beyaz renklı keten dokumadan yapılmış gömlek giyilmektedir. Gömlek dik [illegible] ve uzun kolludur;Kol ağzı dört parmak eninde bilezikli olup tek düğme ile [illegible]. Önünde, lıer iki tarafta dikişli pili (kırma) süs vardır.

[illegible] 4m. Kumaştan yapılmış paçaları bol, ağı yukarda don giyilir. Elbisenin altından bir [illegible] kadar görünecektarzda donun paçaları dize kadar çekilir ve çorabın içine sokulur. [illegible] dize kadar çıkan "Yargan garası" veya "Alaçorap" denilen desenli yün çorap giyilir. [illegible] üzerine fistan giyilir. Fistan, mariken denilen düz renk ipekli kumaştan yapılır. [illegible] belden büzgülü veya serbest pililidir. Kolu, kol evi oyulmadan düz olarak takılmıştır. [illegible] kollu olup kol ağzı bilezikli ve kırma süslüdür. Tek düğmeile iliklenmektedir. Devrik [illegible] olup üzeri kırma süslüdür. Önü (V) şeklinde açık olup belde tek düğme ile [illegible]ektedir. İçinden gömleğin kırmalı kısmı görünür. Arkada ve önde, omuzlardan gelip [illegible] birleşen düz şerit süsler vardır. Boyu, dize kadar olup altından dize kadar çekilen donu [illegible] karış kadar görünür. Beden kısmı ve kolları astarlıdır.

[illegible] üstüne işlik giyilir. İşlik, fistanın kumaşından olup rengi değişiktir. Boyu göğüs [illegible]dadır. Düz olan önü göğüste (V) şeklinde birleşir. Uzun kollu olup kol ağzı üç parmak [illegible] de bilezikli idir. İçi astarlıdır. Önlere, etek etrafına ve ön uça (üçgen şekil verilerek) saten [illegible] geçirilir. Önlere, ön uçtaki üçgenin içine, etek etrafına, yanlara, omuza ve kol ağzına [illegible] ipliklerle nebati motif şeklinde dikiş süsler. yapılmıştır. Kol evine ise sarı simli kaytan geçirilmiştir.

[illegible] kuşak sarılır. Dik dörtgen şeklinde olan bu kuşak çapraz olarak [illegible] iki üçgen şeklini alır. Üçgenlerin taban kısmını teşkil eden uzun kenarı [illegible] dikilir ve üçgenlerµı biri öne, diğeri arkaya gelecek tarzda bele sıkıca [illegible] bu kuşağın bir kısmı görünecek tarzda üzerine dolama bağlanır. Dolama, [illegible] koyun yününden dokunmuş olup dikdörtgen şeklindedir. Dolamanın [illegible] etek ucuna ve kalça üzerine gelen ek yerine boncuk ve renkli ipliklerle [illegible] Ayrıca ön etek ucunda, gene aynı malzemelerle yapılmış üçgen [illegible] Bazılarının etrafıcsaçaklıdır.

[illegible] iki kısa kenarı ö:!~gelecek tarzda uzun kenarı bele sarılır ve püsküllü bir [illegible] bağlanır. Böylece 9rü., verev olarak hafif açık kalır. Etek uçları ise süsü [illegible] bele sokulur. Gel)ilerin belinin, ön kısmına, boncuktan örülmüş para kesesi [illegible] altına ise mendil konulur.

[illegible] pullu beyaz renklı çember örtülür. Bu çember, önce katlanarak üçgen [illegible] altından geçirile,rek tepede bağlanır. Üstüne, etrafi boncuk oyalı ikinci bir [illegible] daha örtülmektedir. Bu da, önce katlanarak üçgen yapılır, sonra bu üçgen [illegible] ve sivri kısmı arkaya gelmek üzere tepeye konur ve arkadan bağlanır. [illegible] kurdeleye dizilmış altınlar takılmaktadır.

[illegible]EK KIYAFETİ

[illegible] iç gömlek giyilir. Bu gömlek, yerli el tezgahlarında imal edilen keten [illegible] yapılır. Parmak yakallolan gömleğin önü bele kadar açık olup tek düğme ile [illegible]

[illegible] entari denileınıintan giyilir. Mintan, beyaz renkli pamuklu kumaştan [illegible] Hafif dik yakalı ôfüp önden düğmelidir. Uzun kollu ve kol ağzı bileziklidir. [illegible] koyun yününde:if.dokunan şayak kumaşından yapılmış zıpka giyilir. Zıpkamn [illegible] olup arkası kırmalar halinde boldur. Paçaları ise aşağıya doğru daralmaktadır. [illegible] yanlarına kend~~şından fitil yapılmıştır. Önlerine (pantolondaki ütü yerlerine) [illegible] kaytan geçirilmiştir.

Entarinin etek uçI~, zıpkanın içine konur ve beldeki uçkur sıkıca bağlanır. Paçaları [illegible] kadar çıkan "Y◇I"gan Garası" veya "Ala Çorap" denilen yün çorabın içine sokulur. [illegible] Pançak denilen püskülü, iç yana gelecek tarzda diz altından bağlanır. Çorabın üzerine [illegible] giyilir. Çarığın bağcıkları çapraz dolanarak baldır üzerinde bağlanır. Çarıktan başka [illegible] denilen bir nevi yemeni de giyilebilir. Siyah deriden olan çapılanın bumu sivri olup [illegible] yukarıya doğru kıvrıktır. Arkası ile kulaklıdır.

Bazen (deniz ya da dağ köylerinde) çorabın üzerine yünden örülmüş tozluk takılır. [illegible] her iki tarafındı:ı(dördertane gümüş sapak (gümüş yassı sallantı süs) olan siyah kayış [illegible] Buna çerkes kemeri de denir. Kayışın sağ tarafına tabanca, sol tarafına kama sokulur. [illegible] ise yağlık (yağdanlık) takılır.

Entarinin (!Ilintan) üzerine zıpkanın kumaşından yapılmış ~elek giyilir. Yeleğin yakası [illegible] şeklinde olup önü kurvazedir. Önünde iki sıra halinde beşer düğme vardır. Yanlarda ve [illegible] sol göğüs üzerinde birer ilik cep bulunmaktadır. Önü, kurvaze olmayan dört cepli [illegible] de vardır. Yeleğin; boyu, bele kadardır,

Yeleğin üzerine, 6-8 sıra zincirden oluşan "Tombul Köstek" takılır. Bu köstegin bir [illegible]ndaki kanca sağ omuzun biraz altından göğüs üstüne tutturulur. Kösteğin diğer ucundaki [illegible] ise sol üst cebekonur ve ucundaki köstek eteği cebin üzerinden sarkıtılır.

Yeleğin üzerine gene aynı kumaştan yapılmış aba giyilir. Abanın boyu kalça yarısına [illegible]dardır. Haydari yakalı ve uzun kolludur. Önü iliksiz ve düğmesiz olup 3-4 parmak kadar [illegible]ıktır. Her ikı tarafta ve sol göğüs üzerinde, üstten konmuş birer cep vardır. Sırtta ve önlerde, yukardan aşağıya doğru inen ve kendi kumaşından yapılmış fitil gibi bir parça vardır. Etek

[illegible] parmak ara ile sarı simli kaytın geçirilmiştir. Cep ağzına isi bir sıra [illegible]

[illegible] boncuktan örülmüş para kesesi konur ve üzerinden biraz sarkıtılır. [illegible] sol koltuk altına doğru çapraz olarak hamil takılır. [illegible] giyiliyormuş. Sonradan Başlık (Kabalak) giyilmeğe başlanmış. Başlık da [illegible] olup içi, kırmızı bez astarlıdır. Başlığı, ön tarafına ve kaşkol tarzındaki [illegible] sarı simli kaytan ile balık sırtı tarzında bağcık üzerine ayrıca birkaç sıra [illegible] kaytan dikilmiştir. Tepesinde, sarı simli püskülü vardır.

[illegible] giyilip sarılınca, alında dört parmak simli kaytan süs görünür.

[illegible] OYUNLARI

[illegible] oynanan oyunlar
[illegible] türü oyunlar
[illegible] Mısırlıoğlu horonu
[illegible] horonu
[illegible]
[illegible] horonu
[illegible] türü (kol oyunu) oyunlar
[illegible] sokakları
[illegible] karşılaması
[illegible] (Ordu'nun tüm ilçelerinde çalınıp oynanmasına rağmen Ankara havalisine [illegible] Ordu'dan nasıl yaygmlaştığı tespit edilememiştir.)
[illegible]
[illegible] verilen çiftetelli türü oyun
[illegible] İlçesi-Ortaca Köyü
[illegible] türü oyunlar
[illegible] horonu
[illegible] horon
[illegible]
Karşılama türü (kol oyunu) oyunlar
Ordu karşılaması
Ordu'nun sokakları
Su sızıyor sızıyor
Pıtık oyunları
Metelik oyunu
Ünye ilçesi-Göbünalcı Köyü
Horon türü oyunlar
Nalcı horonu
Karşılama türü(kol oyunu) oyunlar
Ordu karşılaması
Ordu'nun sokakları
Giresun karşılaması
Pıtık oyunları
Dinsel nitelikli oyunlar
Semah
Akkuş İlçesi-Salman Köyü
Horon türü oyunlar
Dik horon
gürcü horonu
karşılama türü (Kol oyunu) oyunlar

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (Kol oyunu) oyunlar
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] İlçesi-Delitözü Köyü
[illegible] oyunlar
[illegible]
[illegible] oyunlar
[illegible] (üç ayak) (Her iki oyunda yörede sonradan oynanmaya başlanmış olan [illegible] karakterindedir.)
[illegible]
[illegible] oyunları
[illegible] İlçesi-Kozören Köyü
[illegible] oyunlar
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] horonu (Yöreye ait değil)
Halay ve karşılama türü karışık oynanan oyunlar
Üçayak
Temurağa
Tamzara
Bahçelerde pırasa
Su sınıyor pıtık oyunları
Dinsel nitelikli oyunlar semah
Mesudiye İlçesi-Üç yol Köyü
Horon türü oyunlar
Düz horon
Laz oyunu(dik horon)
Halay ve karşılama türü karışık oyunlar
Karşılama
Tamzara
Hoş bilezik
Üç ayak
Pıtık oyunları
Yukarıda yapılan oyun dökümüne göre Ordu'da yaygın olarak oynanan oyunları şöyle [illegible]eyebiliriz.
Horonlar

[illegible]
[illegible]
[illegible] (kol oyunları) oyunlar
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pıtık oyunları
[illegible] bazı ilçelere ve köylere göre değişen oyunlar da şu şekildedir.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (kol oyunu) oyunlar
[illegible]
[illegible]
[illegible] pırasa
[illegible] karakterinde oynana oyunlar
[illegible]
[illegible]
[illegible] nitelikli oyunlar
[illegible]

[illegible] eşlik eden çalgılar:

[illegible] kesiminde yaygın olarak çalınan müzik aletlerinin başında kemençe gelmektedir. [illegible] bağlama, davul ve sonradan Orda(ya gelmiş ve sadece merkeze çalınan [illegible]maktadır.

[illegible] uzaklaştıkça ve iç kesimlere doğru gidildikçe davul, zurna ağrılık [illegible]. Genellikle de kaba zurna kullanılmaktadır. Aynca, kemençe kaval, saz v. [illegible] de bulunmaktadır.

MANİLER

[illegible] içli, dokunaklı ve duygulu şiirlerdir.Sanki her biri bir gönül [illegible] İnsanımız başından ve gönlünden ne gelip geçmiş ise dörtlüklere dökmüş, maniler [illegible] çeşitli eğlence ve vesilelerle maniler söylendiği de olmuştur. Manilerimizden [illegible]

[illegible] bakacak	Kaleden aşıyorsun	Denizin ortasında
[illegible] dökecek	Oldun mu taşıyorsun	Mum yanar sofrasında
[illegible] aklım kesmiyor	Yaylaların içinde	Allah canımı alsın
[illegible] beni bırakacak	}ensiz mi yaşıyorsun	İki yar ortasında
[illegible] akma ile	Dereler aka aka	Koyunun kuzusuna
[illegible] bakma ile	Dibinde kum kalmadı	Taş değmiş arzusuna
[illegible] adamı yermi	O yare baka baka	Ne deyim de yanayım
[illegible] gece yatma ile	Gözümde nur kalmadı	Alnımın yazısına

Derede tuttum balık
Okkalıktır okkalık
Kız babanın evinde
Çekmedin mi sevdalık

Sevdalıyım sevdalı
Almayın ahımızı
Seni benden ayıran
Çeksin günahımızı

Şu d~reler karanlık
Elli ,para bir onluk
Yakttbeni kül etti
İncesbelli davunhık

Yay·1,a.içimeni benden
Benkanamadım senden
Yer>yağmurdan kanarsa
Bende kanarım senden

Gece giderim gece
Çıralı yıldızınan
Başım belalı kaldı
Sevda bilmez kızman

Söylediğim türküler
Türkü değil uydurma
Al beni içeriye
Kapılarda buyurma

Ata binesim geldi
Çayda inesim geldi
Ela gözlü o yari
Gine göresim geldi

Sevdalık ince maraz
Yürek ister can almaz
Sevda halinden bilen
Kızından para almaz

Kara dut kurutmadım
Ben yari unutmadım
Hatırın sayarım
Üstüne yar tutmadım

Yaylanın çimeninde
Kuzu kestim yediler
Çok dolandım peşinde
Nişanlıdırlar dediler

Kara koyun yayılır
Saçakları sayılır
Çıkma yarim kapıya
Seni gören bayılır

Kara gölde kavurma
Daşlı diye savurma
Gitti yarim gurbete
Gelmez diye gayırma

Ağlama yar ağlama
Yaşın akıyor yaşın
Sana da sebep oldu
Bu benim garip başım

Kara gölün ardından
Görülür kara kaya
En ikbalsiz evladın
Ben miydim ey baba

HALK İNANÇLARI

[illegible] varoluşund~.bugüne kadar en büyük güç kaynağıdır, [illegible] incelendiğinde e il.zor ve ümitsiz zaman ve dönemlerinde dahil var [illegible] yaklaşmak için inan,çlara dayandığı görülmüştür .
[illegible] çaresizlik içersinde kal<ıkları zaman inanç ve geleneklerinden yararlanma [illegible] İnsanlar, dileğin)ı.yeı:ine geleceğine ve karamsarlıktan kurtulacağına, [illegible] amaca ulaşacaklarına in~lar. İnanç ve gelenekler halkın ortak yönünü [illegible] getirmiştir. Bundan sonra da varlığını sürdürecektir. Yatırlar ve ziyaretler [illegible] Çaresiz insanlara umut kapıları, inançları sayesinde açılır. Batıl olanları [illegible] hepsi bir temele sapiptir.Yanlış olmayan inanç ve geleneklerin altında [illegible] bir hikmet ve hakikat yatmaktadır.
[illegible] günlük yaşant~µ.ıcia sosyal yapı ve kültürel hayatında son derece [illegible] inanç dünyası, d.1.ygu ve. düşüncelerde, tutum ve davranışlarda hayat [illegible] bir rol oynamaktadır .Yöremizdeki halk inançlarından bazıları;
[illegible] dönüşünde kırkı çıkmayan bebek yükseğe kaldırılır.
[illegible] başka bir yeı:ci~11nıldığınıza işarettir .
[illegible] elden ele verilmez, kavgayı çağrıştırır.
[illegible] alıp vermeler kişiler arasında ileride bir tatsızlık çıkmaması için elin ters tarafı [illegible]
[illegible] başına kötü bir iş geldiğinde, ikincisi tekrarlanmasın diye kişinin başında [illegible]
[illegible] çok olması kışın çok olacağına işarettir.
[illegible] yaprağını alt:tan dökerse kış sahilde, tepeden dökerse yüksekte çok olur.
[illegible] aynaya bakılmaz.
[illegible] tırnak kesilmez;
[illegible] girip çıkarken sağ ayak kullanılır.
[illegible] el kaşınırsa para girer, sol el kaşınırsa para çıkar.
[illegible] sesi hayra yorulmaz.
[illegible] elden alınmaz.
[illegible] yerken elirıden kaşık düşerse, aç misafir gelmesine delalettir.
[illegible] çift, bir tel fındığı yastığın altına koyarş@. o gece sevdiğin kişiyi göreceğine [illegible]
[illegible] kayarken dilek tutulursa, dileğin kabul olacağına inanılır.
[illegible] üzerine oturulmaz, ayak basılmaz, üstünde durulmaz uğursuzluk sayılır.
Bebeğin ayağının altı öpülürse, çocuk büyüdüğü zaman ağaca çıkamaz.
Geceleri dudak hareketi ile ıslık çalınmaz(şeytanı davet eder.)
Baykuş ötm~si, karga ötmesi, kpp~],(tıJuımıstı.,;evrede cenaze olacağının delilidir.
Kuş öterse)13.üjdeli bir haber gelir.
Kırklı beb~.](, kırklı kadın yalnız bırakılmaz.(Al basar)

EFSANELER

Folklörümüzün, halk edebiyatımızın ayrı ve önemli bir bölümünü de efsaneler [illegible]maktadır.Aslında efsaneler; [illegible], asılsız hikaye, söylenti veya olamayacak şey, [illegible]üstü anla.tınılar diye bilinmesine rağmen halkımızca kabul edilen, benimsenen, inanılan [illegible]manlıklar}(doğal varlıklar, dini unsurlarla ilgili olarak yaratılan, zevkle anlatılan böylece [illegible] kuşağa.:.ge.çen değerler olaraksöz\ü.ı0 e yazılı edebiyatımızda daima itibar görmüştür.
Efsaneler, kısa bir an da olsa bizleriiç inde bulunduğumuz duygu ve düşüncelerden [illegible] ayrı bir hayal alemine götürmektedir:13 fsanelerimizde, bizim yörelerimiz, bizim

[illegible] bizim eserlerimizi görürüz, işitiriz, yaşar ve yaşatırız hayal alemlerimizde.Bir [illegible]

[illegible] çeşitli yörelerimiz ve konularla ilgili olarak anlatıla gelen pek çok [illegible] Bunlardan sadece birkaçını zikredeceğiz.

[illegible] KIZLAR EFSANESİ

[illegible] yıl önce Mesudiyf yöresinde üç Türkmen kardeş yaşarlarmış Bu kardeşler, [illegible] Mesudiye yöresinii kuytu ve sıcak yerlerinde, yaz mevsiminde de yüksek [illegible] sürdürürl~r.miş. Her üç kardeşinde sürülerce koyunları ve yüzlerce [illegible]

[illegible] Karaaslan ve l3riçok adındaki bu iç kardeş, çanlı kelekli koyunları, yağız at [illegible] bir şekilde yaşaYa dururlarken, günlerden bir gün büyük bir düşman ordusu [illegible] Onların bu mutlu yaşçUnları da sona ermiş. Sona ermiş ama, Türkmenler hemen [illegible] Düşman orduları ne aralarında denk olmayan ama yiğitçe bir mücadele [illegible] Karasalan adlı.kardeşler, bulundukları mevkide yiğitçe mücadelelerinden [illegible] düşmüşler.

[illegible] ve en kuvvetli l<:ardeşin askeri daha çokmuş. Onun için bu kardeşin bulunduğu [illegible] Tepesi" denmiş. Eriçok Tepesi müstahkem bir kalenin bulunduğu, bir tarafı [illegible] olan yüce b,~tepedir. Düşman, bu tepeyi de kuşatmış. Tepenin üzerindeki [illegible] günlerce sa:yaş olmuş. Düşmanlar tepeyi savaşarak alamayınca beklemeye [illegible]

[illegible] su ve yiyecek pitmiş. Günün birinde kaledeki Türkmenler artık susuz [illegible] anlayınca l3riçok Tepesi'ni yakınlarında bulunan Kübet Çeşmesine su [illegible] oniki savaşı ye iki yiğit kız göndermişler. Kızlar çeşmede suyu doldurmuşlar. [illegible] kendilerine saldıran düşmanlarla savaşmaya başlamışlar. Oniki savaşcı savaşa [illegible] Eriçok Tepesi'ne hızla tırmanıyorlarmış. Ama düşman durur mu? Oniki yiğidi [illegible] sonra kızların peşine düşmüşler.

[illegible] Türkmen kızı{kaleye epeyce yaklaşmışlar. Fakat, düşman atlıları da [illegible] yetişmiş. Düşmanın nefesini enselerinde duyan kızların başka çareleri kalmamış: [illegible] demişler...Bizi dı~man eline teslim etme!., yeri yar da yerin dibine [illegible] Onların eline teslı roolınaktansa ölmek daha iyidir.

[illegible] Tanrı onların bu masum isteklerini kırmamış. Yer yarılmış ve onları toprak [illegible] Kızların ö:yıe uzun, öyle güzel saçları varmış ki, saçlarını bir kısmı dışarıda [illegible]

[illegible] yarılıp yar·ılmadığını bilemeyiz ama Uzun Kızların mezarları ve Eriçok [illegible] önünde binlerce mezar, bugün bile durmaktadır. O civarlar gezildiğinde insanoğlu [illegible] ürpermektedir,

[illegible] üç tepede dt:f}'ani Eriçok, Karababa ve Karaaslan Tepelerinde bu mübarek [illegible] mezarları ziyareiffedilmektedir.

Sağırlı köyü efsanesi

Sağırlı, merk~~ilçeye bağlı bir köydür.

Yıllardan köti.ibir yıl.. bayramlı Kasabası ve toprakları da korkunç bir taun (veba) [illegible] çıkmış. Ocaklar sönmüş, köye ıssızlaşmış. Her nasılsa, birkaç kişi bu taun belasından [illegible] bilmiş. Bakanlardan biri, Sağırlı Köyünün bulunduğu yerde canım kurtarmayı [illegible] yaşamaya çalışıyormuş.

Taun (Veba)'dan sonra herkes yakınlarını arayıp, sormağa; sağ kalanları araştırmaya [illegible] Etraf dağlık ve ormanlarla kaplı olduğu, bir yerden öte tarafa gitmek zor olduğu [illegible] hayatta kalanlar tepeden tepeye çağrılarak sorulup, aranır olmuş.

Böyle bir gün, Sağırlı tepelerine doğru:

[illegible]!.. Oralarda kimse var mı?. Diye bağıran birine şöyle karşılık gelmiş:

-Bi sağır kaldı, bi sağıır...
bundan sonra, o yörenin adı "Sağırlı" kalmış.
Aynı davun felaketine uğrayan Biben Köyü'nden de, hayatta kalan olup olmadığı öğrenilmek istenmiş. Köyün bir köşesinden, şöyle bir karşılık gelmiş:
-Bi ben kaldım, bi ben...
İşte, Biben Köyü adının da bu söyleyişten kaldığı rivayet olunur.

BURHANEDDİN KÖYÜ EFSANESİ

93 Harbi adı da verilen Osmanlı-Rus Savaşından sonra, Ordu topraklarına Kafkas [illegible] birçok göçmen ailesi gelmişti. Bunların bir kısmı Ordu'nun iç bölgelerine, bir [illegible] topraklarına yerleştirilmişlerdi.

Kafkas göçmenlerinden bir topluluk, bugünkü Öceli köyü ile Nizamettin Mahallesi [illegible] sahada oturmakta idi. O yıllarda, bu bölgenin belirli bir adı yoktu. Göçmenlerin, [illegible] yeni ev-bar:k kurmaya başladıkları yıllardı. O sırada II. Abdülhamit'in bir oğlu [illegible] gelmiş ve adtda Burhaneddin korunuştu.

Göçmenler, anavatandan yer-yurd sahibi olmalarını sağlayan Sultan II. Abdulhamid'e [illegible] borçlarını eda için, yerleştikleri yere; yeni doğan bu çocuğun adının verilmesini ilgili [illegible]dan istem~ye karar verdiler. Bu dileklerini, Ordu Kaymakamlığı vasıtasıyla Trabzon [illegible]ne duyurdular. Oradan da İstanbul'a ulaştırılan bu istek kısa bir süre sora kabul edildi [illegible] suretle kafka.sh göçmenlerin oturdukları yer Burhanettin Karriyesi adıyla resmen ilan [illegible].

Yüzyılı aşkın bir zamandan beri bu topraklar Burhaneddin Köyü adıyla anlamaktadır.

HALK TABABE Tİ

Halkımızın yıllardan beri duyduğuj gördüğü, tesbit ettiği uzun incelemeler ve [illegible]lerden sonra elde etmiş.olumlUıı[illegible]eticelere dayanılan veya öyle olduğuna inanılan Halk Tababetlerimız tıbbın bu kadar ilerlıemesine rağmen bazı yörelerimizde zaman zaman [illegible]zca hala u:ygulanmaktadır.

Nesilden nesile intikal eden ve günümüze kadar gelen bu uygulamalardan bazıları [illegible]ya çıkarılmıştır.

Egzama, kesik, yanık, boğaz ağrısı, grip, [illegible], çıban, dolama, denilen [illegible]lar için, gğz ağrıları, sarılık, diş ağrısı, boğmaca, karın ağrısı, baş ağrısı, bel ağrısı, kırık-[illegible]lar, yüksçk yeden düşmeler, burun kanaması, [illegible], saç [illegible]ülmesi, ş:çker hastalıkları, uyuz çıban, vücut ve bacak ağrıları, [illegible], kabız, ruhi [illegible]alım.

ATASÖZLERİ

Atasözleri, insanlara öğüt veren bir hayat [illegible] gözlem ve tecrübelerden soma varılmış hükümleri hikmetli bir tarzda kısa olarak ifade eden, geniş manalar ilıtiva eden ve kimin sğy.lediği belli olmayan [illegible].

Her yörede olduğu.giJ?ij limizde de gelişen olaylar ve durumlar karşısında yöremizde sıkça sğylenen atasözleri:

-Dokuz kere ölç bifk:ete biç.
-Yavuz itin yarası eksik olmaz.
-Dokuz kişi bir aml~arı soyamaz.
-Kapıyı korumayan köpeğe yal verilmez.
-Yılan bile toprağı tarta tarta yer.
-Yumurtadan yün kırkılmaz.
-Akıllı [illegible] deli köprüyü [illegible].
-Elini verirsen kolunu alamazsın. [illegible]

[illegible] bi sağıır...
[illegible] o yörenin adı "Sağır Jı'. kalmış.
[illegible] uğrayan Biben J(öyü'nden de, hayatta kalan olup olmadığı
[illegible] Köyün bir kö§~~in.den, şöyle bir karşılık gelmiş:
[illegible] bi ben...
[illegible] Köyü adının da bu söy J¢yişten kaldığı rivayet olunur.

[illegible] KÖYÜ EFSA--~•~Sİ

[illegible] verilen Osmanlı-R HŞiiSavaşından sonra, Ordu topraklarına Kafkas [illegible] göçmen ailesi gelmişti I!Bunların bir kısmı Ordu'nun iç [illegible]ine, bir [illegible] yerleştirilmişlerdi; [illegible] bugünkü Öceli köyü ile Nizamettin Mana119:sı. [illegible] göçmenlerinden bir toplul[illegible] da, bu bölgenin belirli bir adı yoktu. Göçmenlerin, [illegible] oturmakta idi. O yıllar[illegible] clıkları yıllardı. O sırada II. Abdülhamit'in bir oğlu [illegible] ev-bark kurmaya başla[illegible] ve adı da Burhanedd.in.konmuştu.

[illegible] ana vatandan y e1:-~d sahibi olmalarını sağlayan Sultan II. Abdulhamid'e [illegible] eda için, yerleştikl çtiyere, yeni doğan bu çocuğun adının verihnesiniij: gili [illegible] istemeye karar verdil ~r. Bu dileklerini, Ordu Kaymakamlığı vasıtasıyla.\~J:'a bzon [illegible] Oradan da İstanbul' a ulaştırılan bu istek kısa bir süre sora kaB"ll.l edildi [illegible] kafkaslı göçmenlerin oturdukları yer Burhanettin Karriyesi adıyla resIJ.1e11 ılan [illegible]

[illegible] aşkın bir zamandan beri bu topraklar Burhaneddin Köyü adıyla anlamaktadır.

[illegible] TABABETİ

[illegible] yıllardan be ti.duyduğu, gördüğü, tesbit ettiği uzun incelemeler ve [illegible] sonra elde etmiş olumlu neticelere dayanılan veya öyle olduğuna iruyın}@ [illegible] tıbbın bu k ~ar ilerlemesine rağmen bazı yörelerimizde zar:ırAA; zaman [illegible] uygulanmaktadır.

[illegible] nesile intikal ~den ve günümüze kadar gelen bu uygulamalardaniıwifüı.ı:;"1 [illegible]

[illegible] kesik, yanık, l:>9ğaz ağrısı, grip, altını ıslatan çocuklar, çıban, dolama, denilen [illegible] göz ağrıları, sarılık,.diş ağrısı, boğmaca, karın ağrısı, baş ağrısı, bel ağrısı, kırık- [illegible] yeden düşme ler, burun kanaması, kulak ağrısı, köpek ısırması, saç [illegible] şeker hastalıkları, uyuz çıban, vücut ve bacak ağrıları, ekzama, kabız, ruhi [illegible]

ATASÖZLERİ

Atasözleri, insanlara öğüt veren bir hayat gerçeğini anlatan uzun gözlem ve [illegible] sonra varılmış hükümleri hikmetli bir tarzda kısa olarak ifade eden, geniş [illegible] eden ve kimin ~öylediği belli olmayan anlamlı sözlerdir.

Her yörede oldu gy. gibi ilimizde de gelişen olaylar ve durumlar karşısında. yöremizde [illegible] atasözleri:

-Dokuz kere ölç b,if kere biç.
-Yavuz itin yaras,ıeksik olmaz.
-Dokuz kişi bir amlharı soyamaz.
-Kapıyı korumaya,n köpeğe yal verilmez.
-Yılan bile toprağı tarta tarta yer.
-Yumurtadan yün kırkılmaz.
-Akıllı düşünürken, deli köprüyü geçer.
-Elini verirsen [illegible] alamazsın. (arsızlar için)

[illegible] zordur.
[illegible] çöplüğünde öter.
[illegible] boşamak kolay gelir.
[illegible] gibi yaşayacağına bir gün horoz gibi yaşa.

[illegible]

[illegible] söylenen bir çok deyim vardır.
[illegible] sözlerinde olduğu gibi bir öğüt verme niteliği taşını:@aj;". Bir hayat [illegible]. Fakat orijinal bir şekil ve anlatım güzelliği içinde konuşmamıza [illegible] derinleştiren ve mecaz yolu ile düşünceyi kestirrrıeden anlatmaya [illegible]zdır. Aynızamanda deyimler dil gelişmişliğinin, dil zenginliğinin de [illegible]

[illegible] vermek
[illegible] kaydırmak
[illegible]
[illegible] gazel okumak
[illegible] çarığı ters giydirmek
[illegible]
[illegible] çaylak
[illegible] gibi
[illegible] kalaylı altı halaylı
[illegible] kağuşturmak
[illegible] bile sıcağa akar

AĞIZLAR
Abanmak: Minnet etmek
Afallamak: Şaşıp kalmak
Basanga: Manivela, kaldıraç
Belcek: Bir nevi karasığır hastalığı
Behni: Ahırlard.aki hayvan yemliği
Cıbır: Parasız, fakir, zayıf
Circibik: Yağmurdan çok ıslanmış
Coruk: Zayıf cılız
Çapak: Göz kenarlarında biriken pislikler.
Çarpı: Cevizi dökmek için kullanılan ince uzun sırık.
Çavgun: Sağnak yağmur
Çetir: Akmeşe, pırnal meşesi
Dahacık;/İşte orda...
Dikilgen:Yel sancı.
Dingili tos: Tahtarevalli
Dizek: Hayvanların yatmasına [illegible] ahır döşemesi
Ecinnif Hortlak, cin peri
Erçelf Hırçın, huysuz, yaramaz
Förtlek; Dışarı çıkı gözlü galak oyunlarda ebede [illegible]
Gavarak: Yel, osuruk
Gübür: Süprüntü toz
Haçan:Ne zaman
Haşıl: Mısır, buğday yahut nişastadan su ile [illegible]
Hedik: Kayak, kar ayakkabısı- Haşlanmamış [illegible]
Ilga: Fitne

[illegible]: Kevgir
[illegible]: Zayıf, maraz
[illegible]: Sellerin getirdiği parçalar
[illegible]: Sırılsıklam
[illegible]
[illegible]: Cimri, pinti
[illegible]: Yorulmak
[illegible]: Tenha
[illegible]: Davarların geceleyin otlanması
[illegible]: Ucu yanmış odun parçası
[illegible]: Sütlü mısır
[illegible]: Manda yavrusu
[illegible]: Cılız, zayıf
[illegible]: Büyük yük sepeti
[illegible]: Sincap
[illegible]: Yuvarlak
[illegible]: Düzeltmek
[illegible]: Küçük sinek
[illegible]: Çapraz köşeli
[illegible]: Köpek yalağı
[illegible]: Alev
[illegible]: Menteşe
[illegible]: Kiraz, dut, üzüm gibi meyvelerin sapı

BİLMECELER

Halk kültürümüzün ~~~~ bir ürününü bilmeceler teşkil eder.
Bilmeceler sözlü me:tiulerden ve ima edilmesi amaçlanan kavramlardan oluşmaktadır.
Bazı bilmecelerde bu tlidciyibelirlemede doğruya sözlü metin yardımcı olur.
Halk arasında oldukça yaygın olan bihneceler, bilhassa uzun kış gecelerinde sorula [illegible] çözümlemeye yönelinen bir zeka oyunudur. Bir başka ifadeyle, bir şeyin vasıflarını [illegible] hususiyetlerini, özelliklerini söy-leyerek adını buldurma oyunudur.
Yöremize ait bilmeceler bazıları:
Dağa varır seslenir, eve varır yaslanır
(Balta)
Sesi var, canı yok
(Saat)
Ağzı var, dili yok, nefesi var canı yok
(Körük)
dağa varır serilir, eve gelir dürülür
(Kolan)
yer altında kitli sandık
(mezar)
hert dedim, hürt dedim, kapı arkasına yat dedim.
(Süpürge)
çıtırdamadan çort keser
(Güneş)
doğunca 4 ayaklı, gençken iki ayaklı, yaşlıyken üç ayaklı
(İnsan)

[illegible] Türküleri

[illegible] türküleri de çok güzeldir değil mi?
[illegible] de biz Ordulular Ordu'nun türkülerini de bilmeliyiz.....
[illegible]

[illegible] ileride bir de sür[illegible] olacak ney mi? Maalesef söyleyemeyizarasıra bu [illegible] girmeniz gerekecek ve o zaman da kulaklarınızı dört açınll!

[illegible]NUN DERELERI

[illegible] dereleri,
[illegible] yukari aksa.
[illegible] seni ellere,
[illegible] üstüme kalksa...Sürmelim aman.
[illegible] dereleri,
[illegible] derin çagliyor.
[illegible] gidelim sevdigim,
[illegible] evde agliyor.. Sürmelim aman.
[illegible] Mehmet'im Me:brnet':im,
[illegible] küstüm dem.edim.
[illegible] sana geçmisler,
[illegible] ben dem:edim.. Sürmelim aman.

TABYA BASINDATURKÜSÜ

Tabya basinda !9zlar yan.yana
İclerinden biri R~f.etti bana
Nur olsun senı doguran ana
Kız allan pullangel gel yanima
O beyaz kollaıııı dola boynuma
Yine eserdi fıı.dık dalları
Acep ne ola.cak yarin halleri
Dalgalanıygr pembe şalvarı
Kız,allan pullan gel gel yanıma
O beyaz k.ôllarınıdola boynuma

HEKİMOĞLU

Martin taşırmış o, üstelik de martinin aynalısını. Öyle ki kundağına bak resmini gör. Ayna gibi. Bir kere yaman şeydir martin. Omzuna astın mı dehşeti yayılır, bastın mı tetiğine düşmanı serer. Gerçi Köroğlu "Tüfek icat oldu mertlik bozuldu" demiş Niye?... kim icat etmiş tüfeği? Bolu Beyi. Yeke yek Köroğlu'nun üstesinden gelemeyince, çıkıp da dağlara yaslanamayınca, işi tüfeğe dökmüş. Uzaktan, pusudan. İşte, ne yapabilirse. Hoş Fatsa'nın ağaları da bundan farklı değil. Salihli'de, Bohcaarmut'da, Çütlice'de ve öteki köylerde sarılmışlar silaha. Zulüm için, ha! Yoksul, ağzını açmasın, hakkını istemesin. Ama tüfek icat

[illegible] Hem de aynalısı. Hekim·ğğlu aynalı martini kendi nesline [illegible] yapacak. Nesli topraks·ız, kendi çoban , Devir de eski. [illegible] Bir yandan savaş, bir yan_(!~yoksulluk var birde çobanlarla [illegible] Ağa.....çoJ>aj:ıiolınazsa türkü olmaz. İllaki şu [illegible] bugün söylenir bu, unutıı\cınaz.. Kulağına değenin yüreği [illegible] "Hey gidi koca yiğit, koca Hekimoğlu" diye.

[illegible] Neden mi ortaya çıktı?,Onu bize getiren diller farlı. Ağa [illegible] Hekimoğlu rezilin, rüsvanın piridir. İffetsizin, kanun kaçağının biri. [illegible] iş değişir. Hekimoğlu mertti-, \yiğittir. Fukaranın malına dokunmaz. [illegible] dirmez. Hakkı hukuku gözefir kımdince. Canı seki yola koyar bunun için. [illegible] Hekimoğlu'nun kimliği bu farklı dillerde şekillenir. O artık halk katında [illegible] dillerde okunur.

[illegible] Yassıtaş köyündendir Hekimloğlu. Balık etli, buğday tenli bir delikanlıdır. [illegible] yaşlarında iken anası ğlmüş. Babası zaten kendi geçiminden aciz. O [illegible] bir himmet dededir. ·~ğlıuı< bile himmet edemez. Böyle olunca, yol ağa [illegible] Çoban duracak. Babasının yürek bağı incelmiştir ama, çare ne ola. Yoksulluk [illegible]

[illegible] Hekimoğlu, Hekimoğlıii)olınadan, önce böyle bir çobandır. Onu "Hekim.oğlu" [illegible] gaddarlığı ve bir de :kendiyiğitliği olur. Bir kere ağası katı yürekli. Aksi, titiz, [illegible] bir şey ki çocuğu bir şaµiye bile boş koymaz. Tarlaya git, çift sür, darı çapala, davar [illegible] odun kır, inek şağ; öküzleri tımar et, atları yemle, altlarını süpür. Nerde ne iş [illegible] Hem de karın toklıuğuna. Yıl on iki ay, gün yirmi dört saat çalış, çabala. Nereye [illegible] Sonuç ne ola? He::l~ırıı0ğlu'nun içinde bir toprak özlemi. "Ah be. Bir iki parça tarla da [illegible] olsa toprak yok kfo.Hayli hülyaşı kararır... Okkalı bir soğukluk çöker üstüne... Hayatı [illegible] gider. Böyle gjclerse, sonu ayaz... Ne evi olur, ne karısı, ne ambarı. ömrü billah [illegible] çekilmez ki. J;Iele bu Halis Ağanın elinde. Kalkar birgün "İsteyenin bir yıllır kara, [illegible] iki yüzµ'\•deyip toprağa olan hasretini ağaya çıtlatır. Kıyamet kopar. Halis [illegible] zaten iki yüzü dünden kara. Vermez toprağı. Araları daha bir bozulur. Halis ağa'nın [illegible] iki yüzü dünden kara. Vermez toprağı. Araları daha bir bozulur. Halis Ağa, dayağı [illegible]. Sesini yükseltir. İşini artırır. Dün birse;bugün iki. Hekimoğlu'nun durumu daha bir [illegible]. Yüreğindeki toprak özlemi derseniz, daha da artır... Ve bir de Narin'in sevdası [illegible] buna. Narin de Narin!..Güzel, sevimli.. Alımlı çalımlı bir kız ki ve birde alçak [illegible] ki... Tutar Hekimoğlu bir daha varır ağasına "Ağam der.. İki parçal tarla ver bana. Senin tarlan çok... Malın mülkün gani... Ben dersen, tarla takım hak getire. Sayende adam

çocuğa karışırım. "Ağa'nm tepesi atar yine. 'Sen kim tarla kim. Çoluk {.İki çıplak bir hamama yakışır" der.

gözünü. yumar çobanın sevdalısına da, çoluğuna da kalayı basar. Tekme iij<.l~ıı. Ilekimoğlu bahseder ilkin, sonra dayanamaz. "Yeter artık" deyip ereden kafasına. Bir bir daha; bir bir daha. Ve peşinden dağların yolunu @Ismarlar .. omzuna asar. Tetiğine basar. Nice zalim varsa, nice haksız açar Hekimoğlu'ndan. Ve bir yandan da Lalis Ağa'nın çocukları, yakınları 'l~r. Kese kese altınlar, kiralık katillerin emrine yollanır. Öteden beriden yürür. Hekimoğlu'nın namı da dağları tutar bu arada. Çitlice'den Gürgent'e yaylasına kadar. İçindeki toprak hasreti. Narin'in sevdasına zalimlere olan kini bin beter büyür. Ortalık tir tir titrer. Dehşet saçar

ne etsin. Sevdası var yüreğinde... onun için konaklar yaptırsa, ğalar bir olmuş başetmek zor. Bir belalı, bir hasretli, bir tatlı dünya ki.

yanında durum gergin. Ağalar küplerde. Sonuç yok. Bu sefer işi Aslan Ağa'ya .i\slan Ağa .derseniz eli uzun. Zaptiye katında hatırlı, bir dediği iki olmuyor. ;)Hekimoğlu'nun işini bitir" derler ... Paraysa para ... adamsa adam. Malsa mal." güveni. zaptiyeydi. Kendi önde, zaptiyeler arkada düşerler dağlara .. Şura senin, 'Yine fos!.. Bakarlar olacak değil, başka bir yola başvururlar. Köylerden adam ∂.' Yani muhbir! Ne zamanki Hekim.oğlu geçer oradan, haber uçur zaptiyeye: tte. Yanında iki atlıyla geçti buradan." Öteki köyden bir haber gelir: "Falan gün diye. Zaptiyeler at kovar, haberin geldiği köylere. Bir yandan Ünye tarafı andan ordu ve bir kış gecesinde sararlar Hekimoğlu'nu. Sararlar ya Hekim.oğlu şa yarar çemberi. Yarar ya, yine de kurtulamaz. Çekildiği Ünye sırtlarında mhr. Vuruşur. Aynalı martini bir yana; kendi bir yana düşer kavga sonunda.. Atın ,ağlayıp getiriler ölüsünü. Ölüsünün ardından kimi şunu der, kimi bunu.. Nahm lur; mıhına vuran da. Düşmanları bayram yapıyor.. Halk sessiz.. İçten içe üzülenler, ök;üyorlar. Kimi de birşeyler mınldamyor.. Giderek büyüyor mırıltılar. Bir türkü or dudaklardan. Fatsa'yı da Ünye'yi de taşıyor. Günümüze gelip dillere dolaşıyor .ek:irnoğlu'nun. Kimi şunu der, kimi bunu Hekimoğlu için. Ama biz türkülerin kulak verdik, onun dilini aktardık.

HEKIMOGLU DERLER BENiM ASLIMA

Hekimoğlu derler benim aslıma
Aynalı martin yaptırdım da narinim kendi neslime
Konaklar yaptırdım ~ermer direkli
Hekimoğlu'n sorar isen narinim aslan yürekli
Hekimoğlu derler bir yiğit uşak
Bir omuzdan bir ğrnuza narinim yüz arma fişek
Bahçede armut dil,inde kaymak yedin mi
Hekimoğlunu görünce de narinim budur dedin mi
Konaklar yaptırdun döşetemedim
Ünye de Fatsa b,ir·oldu da narinim bahsedemedim
Ünye ve Fatsa arası ordu da kuruldu
Hekimoğlu dediğin de narinim orda vuruldu

AGIT (ÜNYEDEN ÇIKTIM BASIM SELAMET)

Ünye'den çiktim da basirrı selamet
Ceviz deresinde koptu kiyamet
Kadin, kız kardasirrı sana emanet
Ağla anam ağla sen bana ağla
Çifte doktor getir yarami bagla
Yedi karis gelir omuzun eni
Genç yasimda kabre koyd, ular beni
Ancagi bana söylesin nenni
Agla anam agla sen bana agla
Çifte doktor getir y:arami bagla
Martinim duvarda asili kaldi
Elbisem san.dikta basili kaldi
Kadin, kiz kardasim küsülü kaldi
Ağla anam sen bana ağla
Çifte yoktor getir yarami bagla

ORDU'NUN SOKAKLARI

Ordu'nun sok:aklari
Döselidir döseli
Harap oldum gidiyom
Ben bu aska düseli

Elmanin irisine
Göz koydum birisine
Beni coban yapsinlar
Kizlarin sürüsüne
Ordu'nun sokaginda
Geze geze yoruldum

Anne beni evlendir
Bir güzele vuruldum
Elmani nirisine
Göz koydum birisine
Beni coban yapsinlar
Kizlarin sürüsüne

SALLAMA

Al tavandan belleri
Belle bellemeleri
Güvenirdim yar beni
Sevindirdin elleri
Di nargile nargile
Kalk gidelim yar gile
Bizim kadeh bosaldi
Doldur ver güle güle
Bir tas attim sazlara
Gitti vurdu kazlara
Anne beni evlendir
Istedigin kizlarla
Di nargile nargile
Kalk gidelim yar gile
Bizim kadeh bosaldi
Doldur ver güle güle

ORDU İLİ MAHALLİ YEMEKLERİ

Çorbalar:
Pancar (Kara lahana) çorbası
Mısır çorbası
Kabak çorbası

Yemekler:
P~c.~(I<..tıralalıana) sarması
Panctır d()şeıı:ıesi
Pancar diblesi
Melocan (Diken ucu) kavurması
Sakarca mıhlaması (ilkbahar)
Galdirik kavurması (ilkbahar)
Isırgan yaylaşı (ilkbahar)
Hoşkıran kavurması (ilkbahar)
Tirmit(Mantar) kavurması (sonbahar)
;;Çerkez tavuğu
Kabak muhallebisi
Mısır yağlaşı (Kış mevsiminde)
Palloove
Keşkek (Gendeme)-(Her mevsimde yapılır. Düğün yemeğidir)
Fırın fasu]yesi
Hamsi Yemekleri:
İçli tava
Hamsi buğulaması
Hamsi köftesi
Hamsi tava

Hamur İşleri:
Su böreği
Yufka böreği
Ev makarnası (Kesme makarna)

Tatlılar:
Kabak tatlısı
Aşure
Un helvası
Ekmek Çeşitleri:

Mısır ekmeği
Bilekiekmeği
Saçekmeği
Go lit
Reçeller:
İncir reçeli
Üzüm reçeli
Elma reçeli

Turşular:
Fasulye turşusu
Domates turşusu
Salatalık turşusu
Patlıcan turşusu
Kelem lahanası (Top lahana-beyaz lahana)
Turşu Kavurmaları:
Fasulye turşusu kavurması
Domates turşusu kavurması
Salatalık turşusu kavurması
Kelem lahana turşusunun kavrulması

Hamiye KURU

Maviyle yeşilin birleştiği Ordu'nun Fatsa ilçesinde 15.07.1977' de doğdum.İlköğretimimi Çatalpınar İlköğretim Okulu'nda okudum.Lise tahsilimi, Ordu'ya bağlı olan Fatsa'da, Fatsa Lisesi'nde tamamladım.

1998 yılında Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdim.Lisans eğitimimi 2002-Şubat mezunu olarak tamamladım.

Evliyim ve Almanya'nın Nürnberg şehrinde ikamet etmekteyim.

KAYNAKÇA

- K.aradeniz1i1er, Aylık Turizm Kültür ve Aktiialit e Dergisi, Mayıs, Haziran, Temmuz Sayı 10.
- ORDU' 97, Ordu Valiliği Yıllığı.